

SVEIKINIMAI

PAPROČIAI

KALĖDŲ TRADICIJOS – „Aušros“ inf. 6

IVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

SUVALKIEČIAI VILNIUJE – Onutė Valenskienė 8

LLB VALDYBOS ATASKAITINIS PRANEŠIMAS – Jolanta Malinauskaitė-
-Vektorienė 9

PINIGŲ KAINA (II) – Petras Maksimavičius 14

LLD 2019 METŲ RENGINIAI 24

KULTŪROS BARUOSE

TERRA JATWEZENORUM. RENGINIAI LIETUVOS PARTIZANAMS PAMINĖTI – „Aušros“ inf. 11

ŠVIETIMAS

PUNSKO KOVO I I-OSIOS LICĖJUI ĮTEIKTA KALBOS PREMIJA – Kovo
11-osios licėjaus inf. 12

AR LIETUVIŲ CHARTOS NUOSTATOS AKTUALIOS ŠIANDIENOS LIETUVIAMS, GYVENANTIEMS SUVALKŲ TRIKAMPYJE? – Loreta Uzdilaitė 13

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

UŽ MŪSŲ IR JŪSŲ LAISVĘ! – Kun. Jaroslav Kalinovskij 16

PARTIZANŲ DEŠINIOJI RANKA. RYŠININKĖ VERONIKA JUDICKAITĖ-GRIGUTIENĖ – Jurgita Stankauskaitė 18

IŠĖJĘ NEGIŽTI

ŽODIS PRIE JONO LIAUKEVIČIAUS KAPO – Janina Macukonienė 20

JONO LIAUKEVIČIAUS PRISIMINIMAI – Eugenija Pakutkienė 20

SKELBIMAI

KRYŽIAŽODIS

KALĖDINIS KRYŽIAŽODIS 26

Viršeliuose:

Punsko eglutė (Virginija Karčiausnienė nuotr.)
Minint Jurgio Krikščiūno ir Vytauto Prabulio 70-ąsias žūties metines Šlynakiemyje (Gražinos Kibyšienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. 87 5161 416

www.e-ausra.pl

ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija

16-500 Sejny, ul. Wileńska 9

tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė

Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė

Stilistas, korektorius Kazys Linka

Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,

Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2019-12-18

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny

Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002

SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti

tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.

ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.

adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti

„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693

70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.).

Skambučio kaina pagal operatoriaus tarifus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spaudos, radijo ir tele-
vizijos rėmimo fondas
(7000 eurų parama).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Atsimenu vaikystėje laikas buvo skaičiuojamas labai paprastai – nuo vieno Kalėdų iki kito. Visi kiti įvykiai nublankdavo prieš Kūčių stebuklą. Ir nors Kalėdos visad laukiamos, tačiau laikui bėgant kitaip imi vertinti ne tik laiko tėkmę, bet ir įvykių svarbą. Kadangi tuoj po Jėzaus gimimo šventės Naujieji metai, nori nenori advento laikotarpį imi vertinti prabėgusius metus. Šiais metais mūsų, lietuvių, visuomenėje nebuvo ypatingų įvykių, gal daugiausia visų dėmesį patraukė Seinuose lenkų visuomenės minėtas ginkluotų lenkų ir lietuvių kovų šimtmetis. Iš pradžių buvo bandyta surengti bendrą minėjimą ir pagerbti abiejų kovojusių šalių didvyrius, tačiau ši idėja nepasiteisino, pasirodo, lenkų visuomenė dar tam nepasiruošusi ir jiems svarbiau buvo švęsti pergalę nei eiti susitaikymo keliu, tačiau pripažinti reikia, kad prieš minėjimą Berznyko kapinėse dingo patvoryje buvusi lietuvių žeidžianti lenta su įrašu, kad įamžinamas lietuvių karių, įžengusių į Lenkijos teritoriją šalia Raudonosios armijos, atminimas. O turint omeny Seinuose šv. Agotos aikštėje įmūrytą dvikalbę lentą „Susitaikymas – tai pasirinkimas“, šių metų lentų apskaitos balansas išeina teigiamas.

Mūsų krašte, kaip ir kasmet, kultūrinis gyvenimas buvo itin turtingas. Tačiau punskiečiams gal daugiausia džiaugsmo suteikė pakeistas Lenkijos geležinkelių (PKP) sprendimas traukinio vėžės netiesti per miestelį. O Svoalkų miesto lietuvių gyvenimas paženklin-tas planais kurti darželį. „Aušroje“ ne kartą net žadėjome, kad jau jau... Tačiau šįkart, atrodo, tikrai einama įgyvendinimo link.

Laukdami šv. Kalėdų pabūkime geri vieni kitiems, o ateinantys metai tegul būna turtingi prasmingų darbų ir įdomūs netikėtais sprendimais.

KAD GYVENIMAS BŪTŲ PILNAS

„Aš atėjau,
kad žmonės turėtų gyvenimą,
kad apščiai jo turėtų.“
(Jn 10, 10).

Brangieji, su šventomis Kalėdomis!

Ši gražiausia metų šventė mums primena apie viltį, kurią pasauliui dovanoja Jėzaus gimimas. Viltį, kad Dievas, tapęs žmogumi, mums atneš ramybę ir susitaikymo dovaną su Juo ir su vienas kitu. Viltį, kad atrasime Jame ir savyje jėgų tapti labiau mylintys savo artimą.

Šiomet Amazonės sinodo dalyviai svarstė, kaip vykdyti sielovadą milžiniškame Amazonės regione, kur Bažnyčia neturi pakankamai išteklių, kad galėtų visus pasiekti ir visiems patarnauti. Paprastai sakant, svarstyta, kaip skelbti Jėzaus Gerąją Naujieną vienose didžiausių pasaulio vyskupijų.

Kita vertus, šiais laikais mus nuo Dievo ir nuo vienas kito skiria ne vien dideli atstumai, bet ir individualizmo kultūra – kai noras gyventi tik sau ir dėl savęs širdį paverčia nežengiamomis džiunglėmis. Daugelis mūsų savo dienas leidžia tankiai gyvenamuose didmiesčiuose, tačiau vis daugiau žmonių nepriklauso bendruomenėms ir patiria vienatvę bei atskirtį. Kartais atrodo, kad dar niekuomet negyvenome taip toli vieni nuo kitų.

Tegul Dievas dosniai atlygina jums visiems, kurių dėka kitų gyvenimas gali būti džiugesnis, pilnesnis. Nuoširdžiai dėkojame daugeliui organizacijų, paramos fondų, tarp jų ir Lietuvių katalikų religinei šalpai, kurie savo kasdieniu darbu išpildo Jėzaus žodžius: „Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte.“ (Mt 25, 40)

Meldžiu Dievą, kad ateinančiais metais mums visiems sektųsi padėti Jėzų atrasti tiems, kas dar Jo nepažįsta, ypač mūsų šeimose, bendruomenėse. Priimkime Jį į savo gyvenimus ir šventes kaip artimą draugą ir bičiulį.

Linkiu Jums Dievo artumo Kalėdų šventėje ir gausių 2020 m. Maldos vienybėje.

Prelatas
Edmundas J. Putrimas

Sveikinimo vaizdo įrašą galite rasti internete adresu www.sielovada.org

*Sušilkim prie žmogiškumo – šv. Kalėdų laužo,
Ir tie, kurie liūdni, ir tie, kurie linksmi.
Ir šilumos, lyg duonos atsikandę,
Pabūkim linksmesni, pabūkim geresni.*

Sulaukus šv. Kalėdų linkime jaukumo Jūsų namams, gerumo Jūsų širdims. Džiaugsmingų ir prasmingų šv. Kalėdų!

***Lenkijos lietuvių draugija ir
„Aušros“ redakcija***

Tegul šv. Kalėdos atneš į Jūsų namus palaimą ir ramybę, o Naujieji 2020-ieji tebūna naujų iššūkių ir santarvės metais.
Būkite laimingi

Lenkijos lietuvių bendruomenė

Prabėgę metai nusineša gyvenimo dalelę, dienų vargus ir lūkesčius. Tegul Kalėdų laukimo šviesa suteikia Jums vilties naujiems darbams ir siekiams. Padovanokite sau ir savo artimiesiems tylą ir ramybę, džiaugsmą ir supratingumą. Išmintis telydi Jūsų sprendimus, sėkmė – darbus, o meilė ir gerovė – Jūsų šeimas ir namus. Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais 2020-aisiais metais!!!

***Punsko valsčiaus taryba,
viršaitis ir darbuotojai***

*Šv. Kalėdų naktį tylią, kai ilsisi laukai,
Kai sniegenom ir zylėm pasipuošia langai,
Dėkodami praėjusiems, sutikdami naujus,
Visa širdim Jums linkime, kad ir kitus metus
Sutiktumėt džiaugsmingus, gyventumėt ramius,
Minėtumėt sėkmingus ir laimės kupinus.
Su šv. Kalėdomis ir artėjančiais Naujaisiais
metais visus lietuvius sveikina*

***LLD Suvalkų skyrius ir
„Suvalkiečio“ redakcija***

Mieli tautiečiai,

priimkite nuoširdžius linkėjimus artėjančių
Šv. Kalėdų proga.
Kūrybingų ir šviesių 2020-ųjų metų!

***Lietuvos Respublikos ambasadorius
Lenkijos Respublikoje Eduardas Borisovas***

Šv. Kalėdų laukimas – laikas, kai norisi pamiršti kasdienius rūpesčius, pasidalyti gerumu ir šiluma. Tegul gražiausios metų šventės padovanoja laiko pabūti su pačiais brangiausiai. Pasitinkant metų virsmą linkiu stabtelėti, pamiršti nesėkmes ir sunkumus, o į Naujuosius žengti kupiniems vilties, ryžto ir skaidraus džiaugsmo. Tegul 2020-ieji būna turtingi sveikatos, dosnūs sėkmės ir asmeninės laimės.

***Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose
vadovė ambasadorė Izolda Bričkovskienė***

***Mieli ir brangūs Seinų parapijos tikintieji ir
„Aušros“ skaitytojai,***

nuoširdžiai sveikinu su Kūdikėlio Jėzaus gimimo šventėmis. Te užgimęs Kūdikėlis sutelkia mus dar arčiau savęs kaip tuos gyvūnelius ir pie-menėlius, kurie budėjo prie Kristaus prakartėlės. Dievo palaimos visiems Naujaisiais metais!

Kun. Jaroslav Kalinovskij

Linkime, kad šv. Kalėdų žvaigždė nušviestų Jums naują galimybių kelią, pažertų gražių idėjų, suburtų bendraminčius prasmingiems darbams, o Naujieji metai būtų geros pradžios, naujos energijos, tikrų atradimų, drąsių idėjų, svarbių laimėjimų svertas!

Lenkijos lietuvių Šv. Kazimiero draugija

*Už lango lėtą šokį šoka baltos snaigės
Laukuos aplink balta balta tyla
Ateina lauktos šventosios Kalėdos
Į širdį tyliai beldžias ramuma....*

Baltumo, jaukumo, langvumo šv. Kalėdų proga
bei laimingų Naujųjų 2020 metų linki

***Punsko lietuvių kultūros namų
bendruomenė***

*Pamirškime vargus ir šiandien negalvokim,
Kas buvo, ką rytoj likimas duos.
Tegu Kalėdų snaigės šoka baltą šokį –
Juk reikia mūsų sielai atgaivos.
Tikėkit stebuklu ir Jūs jį patirsit, kai Kalėdos
pasibels į Jūsų duris,
tegul džiaugsmo ir laimės niekada nebetruks Jūsų
širdy ir namuose.*

Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais 2020 metais visą
lietuvių bendruomenę sveikina

***Punsko savivaldybės vaikų darželio
bendruomenė***

*Gumšuoja miškas. Kur ne kur trobelė,
Atakusi nykiai švytinčiais langais.
Šerkšnoj liepsnoja deimantų ugnelės,
Tarytum plazdančios ant stalo žvakės,
Ar lyg vaikų maldoj nušvitę akys,
Sustojusių Kūčių džiaugsmingai įžangai.*

Atėjus ilgai lauktai nuostabiai šventei sveikiname
Jus ir linkime sveikatos ir gero poilsio, kad po
Kalėdų ir Naujųjų metų sugrįžtume prie kasdienių
užsiėmimų kupini naujų jėgų ir gerų idėjų.

***Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos
bendruomenė***

Tegul mielos šypsenos, šviesios mintys, laimė,
sėkmė darbuose, jaukūs namai, mylintys žmonės,
patikimi draugai, geri žodžiai, mažos ir didelės
pergalės tampa Jūsų kasdienybe per šv. Kalėdas
ir visus ateinančius 2020 metus!

***Vysk. Antano Baranausko fondas
„Lietuvių namai“ Seinuose***

*Kalėdos – didžiausia pasaulyje pasaka
ir dalijimosi gerumu metas,
Todėl švenčių proga linkime Jums tikėti stebuklais,
dalytis šiluma, džiaugsmu ir ramybe.*

Gražių, ramių šv. Kalėdų ir kūrybingų Naujųjų
2020 metų.

Vidugirių mokyklos bendruomenė

*Pažvelkite pro langą,
Į žvaigždėtą dangų,
Naktis pilna Kalėdų paslapčių.
Atraskite ten grožio, meilės ir stebuklo,
Tuomet, kai truks labiausiai jų...*

Šviesių, džiaugsmingų šv. Kalėdų ir prasmingų
Naujųjų metų linki

***Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos
bendruomenė***

Tegul Kūčių vakaro šviesa sušildo ir sujungia mūsų
širdis. Būkime vieni kitiems atidesni ir geranoriški.
Išklausykime ir išgirskime. Atsiverkime gerumui.
Tegul Kalėdų rytas dovanoja džiaugsmą, viltį,
ramybę bei išpildo svajones.
Linkime jaukių, šviesių ir kvapnių šventų
Kalėdų bei džiaugsmingų 2020 metų!

***Punsko Kovo 11-osios lietuvių licejaus
bendruomenė***

Kalėdų tradicijos

„AUŠROS“ INF.

KALĖDOS SENOVĖS LIETUVIŲ PAPROČIUOSE

(*Paruošta pagal etnologo Liberto Klimkos knygą „Lietuviškų tradicijų skrynelė“*)

Kalėdų eglutė lietuvių namuose paprastai būdavo puošiama Kūčių dienos rytą. Tiesa, šiais laikais tos tradicijos laikosi nedaugelis, nes žaliaskare nori džiaugtis kuo ilgiau. Tačiau eglučių puošimas Lietuvoje – gana naujas reiškinys, prieš tai didžiausia švenčių puošmena buvo įspūdingi šiaudų sodai. Grįžtančią saulę simbolizavo jų viduryje kabantis raudonšonis obuolys. „Lietuviškuose raštuose kalėdinė eglutė pirmą kartą paminėta 1853 m. – ją jaunystėje matęs būsimois poetas ir vyskupas Antanas Baranauskas caro valdininko namuose Vainute“.

Štai **kalėdinių dovanų** pirkimo tradicija, skirtingai nei daugelis mūsų įsivaizduoja, nėra mums primesta vien vartotojiškos Vakarų visuomenės. Lietuvoje nuo seno per

adventą rengti turgūs. Šiaurinėje šalies dalyje jie netgi turėjo savo pavadinimus. Pirmą advento savaitgalį vykdavo šeškaturgis, jo metu žmonės galėdavo įsigyti šiltų drabužių, kailinių, apavo. Kitą savaitgalį skaitaturgyje būdavo perkamos dovanos, jas sau ir savo mylimosioms paprastai išdidžiai rinkdavosi ką tik algą gavę samdiniai. Prieš pat Kalėdas vykdavo saldaturgis, jame būdavo galima įsigyti visokių gėrybių vaisių stalui – medaus, spanguolių, aguonų, džiovintų grybų, gabalinio cukraus, žąsų, nupenėtų gaidžių...

Lietuviškos **Kūčios** gerokai skiriasi nuo Kalėdų. Prie Kūčių vakarienės stalo sėsdavo visi šeimos nariai, būdavo kviečiami ir vieniši giminaičiai, kaimynai, net elgetos. Tikėta, kad tą vakarą kartu susėdus prie stalo sustiprinama šeimos santarvė, o pavaišintas svetimas žmogus atneš namams laimę. Po staltiese, prisimenant Jėzaus gimimą ėdžiose, simboliškai dėta šieno gniūžtė. Kitą dieną ši šieną sušerdavo gyvuliams, kad būtų

sveiki ir našūs. Simbolinė reikšmė suteikiama ir visiems patiekalams. Net pavadinimas Kūčios kilęs nuo ritualinio valgio kūčios. Šiuo medumi saldintu patiekalu iš aguonų, kviečių, pupų, žirnių ar miežių būdavo vaišinamos į puotą pakviestos protėvių vėlės, o kartu su jomis valgydavo ir visa šeima. Šiuo metu kūčių pakeitė kūčiukai su aguonpieniu. „Kūčiukai – tai apeiginė duonelė, skirta vėlėms pamaitinti; mažučiuukai, nes vėlės neturi kūno, jų prikepama daug, nes ir vėlių daug“, – teigia L. Klimka. Vakarienė pradedama nuo bendros maldos, tada padalijami kalėdaičiai, savojo duodama atsilaužti kiekvienam prie stalo esančiam žmogui. Po vakarienės ant stalo paliekama po truputį kiekvieno patiekalo – vėlėms. Susėdus prie stalo būdavo kalbama si apie į dausas išėjusiuosius, tėvai vaikams pasakodavo apie juos, tais metais mirusiam artimajam būdavo padedama tuščia lėkštė.

Burtai. Vienas labiausiai paplitusių burtų – šiaudo traukimas iš po staltiesės. Ilgas reiškia ilgą gyvenimą, trumpas, plonas – vargus; storas, šakotas – turtus, žolė su sudžiūvusiu žiedu – meilę ir vedybas; su varpa – turtus, vaisingumą.

Dauguma Kūčių burtų susiję su meile ir vedybomis, mat dažniausiai žiemą vykdavo žvalgytuvės ir piršlybos. Kaimo merginos skaičiuodavo glėbyje atneštas malkas ir apglėbtus tvoros statinius. Jei skaičius porinis, ištekėsi. Dabar galima pasemti saują kūčiukų, riešutų ar žirnių ir juos perskaičiuoti. Galima mesti per petį batą link durų. Jei šis pasisuks nosis, išėisi iš namų, jei kulnu – dar liksi. (Toks burtas gali būti aktualus tiems,

Kūčių stalas

Prakartėlė

kurių namuose yra užsibuvusių suaugusių vaikų.) Jei norisi sužinoti, kuris ves pirmas, reikėtų kiekvienam paimti po kūčiuką ir pakviesti šunį. Kieno pirmo suės, tas pirmas ir ves.

KALĖDŲ ĮDOMYBĖS IŠ VISO PASAULIO

Pirmą kartą apie Kalėdas užsimenama 354 metais romėnų kalendoriuje. Dievo gimimą švęsta labai įvairiomis datomis: sausio, kovo, balandžio ar net gegužės mėnesiais. Galutinai pasirinkta gruodžio 25-oji – žiemos saulėgrįžos diena. Krikščionys Jėzų tapatino su saule, vadinami jį „Teisingumo Saule“.

Eglutę per Kalėdas puošti pradėjo germanų tautos prieš 300 metų. Saulėgrįžos dienomis seniau kabinta prie lubų amalo, pušies, eglės šakeles kaip gyvybės pergalės prieš mirtį, šviesos prieš tamsą, dienos prieš naktį simbolį. Bažnyčia perėmė šį paprotį kaip Jėzaus Kristaus atėjimo ženklą. Ant eglutės degame žvakutes, nes Jėzus ne kartą apie save yra sakęs, kad yra pasaulio šviesa.

Visame pasaulyje katalikai švenčia **Jėzaus gimimą**, tačiau kiekvienoje šalyje papročiai šiek tiek skiriasi. Ruošti prakartėles pradėjo šv. Pranciškus iš Asyžiaus ir jo broliai. Tai jis norėdamas priminti apie Jėzaus gimimą liepė atnešti į grotą šieno ir

atvesti jautį ir asilą. Pakvietė brolius ir pamaldžius žmones. Ten perskaitė jiems Evangeliją apie Viešpaties gimimą ir pasakė pamokslą.

Ispanijoje kalėdaičio atitikmuo yra chalva. Prieš Kalėdas kiekviena ispanų šeima pasirūpina prakartėle. Kūčių vakarienė prasideda po Piemenėlių Mišių. Po to visi išeina į gatves, apšviestas spalvotomis lemputėmis, gieda giesmes, šoka, linksminasi iki ryto. Pagrindiniai patiekalai yra žuvis ir „Trijų karalių“ pyragas, kuriame įkepamos smulkios dovanėlės. Dovanomis dalijamasi sausio 6 d. per Trijų karalių šventę, taip paminint dovanas, kurias aukojo

Jėzui išminčiai iš Rytų.

Didžiojoje Britanijoje per Kūčias valgomi šeimyniniai pietūs. Tuomet tiekiamas keptas kalakutas ir „degantys pudingas“. Kūčių vakarą anglų vaikai ant durų iškabina kojines, kad kitą dieną jose rastų dovanų. Čia taip pat gimė paprotys bučiuotis po amalu, kabančiu prie lubų. Toks bučinys atneša laimę ir svajonių išsipildymą. Londone gimė paprotys siųsti šventinius atvirukus. 1846 m. Jonas Horsley suprojektavo pirmąjį atviruką su užrašu „Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų“.

Prancūzijoje šv. Kalėdos – labai svarbios. Tai šeimos šventė. Prancūzai dovanoja vieni kitiems rankų darbo atvirukus arba perka dovanas. Prancūzijoje nešvenčiama Kūčių. Žmonės dalyvauja šv. Mišiose, o gruodžio 25 d. sėda prie stalų. Tradicinis patiekalas – kalakutas, įdarytas kaštonais. Geriama daug šampano. Prancūzų vaikai tiki, kad tai mažas Jėzulis atneša jiems dovanų, kurias randa bateliuose, paliktuose prie židinio.

Danijoje per Kūčias valgomi saldūs ryžiai su cinamonu ir obuoliais įdaryta kepta žąsis. Tradicinis patiekalas yra pudingas su ryžiais, kuriame šeiminiškė paslepia migdolą. Kas jį randa, gauna marcipanineį kiaulytę, kuri neša laimę visus metus.

Kojinės laukia dovanų

Suvalkiečiai Vilniuje

ONUTĖ VALENSKIENĖ

Gruodis – vis dažniau labai sparčiai prabėgantis mėnuo: visi skubame, lekiame. Tačiau tai ir stebuklų, gerų darbų ir dovanų metas. O koks gruodis be Kalėdų Senelio, kuris stebi pro langą ypač mažuosius, ir galų gale atneša dovanų. Suvalkiečiams Kalėdų Senelis padovanojo išvyką į Vilnių.

Gruodžio 7 d. (šeštadienį) 8 val. susirinkome prie Suvalkų muzikos mokyklos. Į autobusą susėdo keturiasdešimt trys asmenys. Jauniausieji – trimečiai, vyriausieji – niekas nežino. Visi šypsosi, pasiilgę gerų išpūdžių.

Pirmiausia sostinėje sustojome prie Vilniaus televizijos bokšto. Besisukančios apžvalgos aikštelės ir restorano „Paukščių takas“ aukštis 165 m, viso pastato aukštis 326,47 m. Gaila, kad rūkas neleido pasižvalgyti po Vilnių ir apylinkes, vaizdas būtų buvęs tikrai išpūdingas. Trumpai stabtelėję prisiminėme svarbius Lietuvai ir lietuviams 1991 m. sausio 13-osios įvykius, atsikvėpėme ir pasisėmėme jėgų tolimesnei kelionei.

Privaziavę Katedros aikštę skilome į dvi grupes. Vaikučiai su tėveliais iškeliavo į Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejų, kiti – nuskubėjo į Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmus.

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje vyko edukaciniai užsiėmimai šeimoms. Pradžioje vedėja supažindino susirinkusius su lėlėmis, kurios seniau dalyvavo įvairiuose spektakliuose, o dabar

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje Vilniuje

gyvena muziejuje. Lėlės, valdomos skirtingais būdais: marionetės, lazdinės, rankinės. Jos pagamintos iš keisčiausių medžiagų, susenusios, bet vis dar norinčios vaidinti. Teko pabendrauti su skrynioje gyvenančia ragana ir suvaidinti lėlių vaidinime. Vaidinome lietuvių liaudies pasaką „Apie jautuką, kuris išėjo į pasaulį laimės ieškoti“. Smagus iššūkis labai patiko vaikams ir tėveliams.

Dalyviai, kurie lankė Valdovų rūmus, daug sužinojo apie archeologinius kasinėjimus, atstatymo istoriją, patalpas ir jose esančius eksponatus. Daugelis ekskursijos dalyvių Valdovų rūmus lankė pirmą kartą.

Katedros aikštėje – išdidžiai pasipuošus visus sveikino eglė, kurią pažįsta jau visas pasaulis. Pripažinta eglučių karaliene ir mus nuteikė

gražiausioms metų šventėms.

Lietus visus laiku atvijo prie autobuso. Papietavę „Marcėliukės klėtyje“ išvykome atgal į Suvalkus. Kadangi vairuotojas buvo labai malonus ir gerai nusiteikęs mūsų pageidavimams – Alytuje leido užėiti į „Maximą“.

Į Suvalkus sugrįžome apie 21 val. Šiek tiek pavargę, bet kupini gerų išpūdžių, susibendravę ir pasiruošę kitoms išvykoms. Vaikai mielai bendravo ne tik tarpusavy, bet ir su kitais išvykos dalyviais. Smagu buvo praleisti laiką tokioje šaunioje kompanijoje.

ACIŪ Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovei ir konsulato darbuotojai Jolantai už puikiai organizuotą išvyką. Tai turbūt geriausia Kalėdų Senelio dovana. Džiaugiamės, kad ji atiteko būtent mums.

LLB valdybos ataskaitinis pranešimas

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Gruodžio mėnuo – apibendrinimų metas. Kasmet LLB kviečia delegatus į metinį Tarybos posėdį, kuriame aptariami praeinantys metai, kuriami planai ateičiai. 2019-ieji – sunkių sprendimų ir pasirinkimų metai. Galime pasidžiaugti gražiomis akimirkomis, tačiau negalime užmiršti ir to, kas mums kėlė nerimą, o tokių akimirku buvo tikrai nemažai. Svarbiausi momentai – Seinų lenkų ir lietuvių konflikto, vadinamo sukilimu, 100-ųjų metinių minėjimas, PLB lyderių suvažiavimas, Suvalkų lietuviško vaikų darželio steigimas ir su tuo susijusios problemos. 2018 m. LLB valdyba posėdžiavo 4 kartus. Vyko ir bendrieji posėdžiai su kitų lietuviškų organizacijų pirmininkais. Bandyta spręsti kylančius klausimus – nemažai tarpusavyje susirašinėta, keistasi nuomonėmis ir vis dėlto – ne viską pavyko padaryti.

PLB LYDERIŲ SUVAŽIAVIMAS IR „BALTIJOS RAMPA“

Liepos 1–4 d. Nidoje vyko PLB ir PLJS lyderių suvažiavimas, kuriame mūsų kraštui atstovavo: Aidis

Staskevičius – PLJS vicepirmininkas ir naujasis PLB valdybos narys (jis pakeitė PLJS pirmininką Vladą Oleinikovą), Raimundas Makauskas – LLJS pirmininkas ir aš, atstovavusi LLB. Suvažiavime diskutuota apie diasporos politikos formavimą. Šis klausimas tapo aktualus po prezidento rinkimų ir referendumo dėl pilietybės išsaugojimo, kuriuose itin aktyviai dalyvavo užsienyje gyvenantys lietuviai. Suvažiavime daug dėmesio skirta „Lietuvių chartos“ 70-mečiui. Pristatyti ir renginiai, skirti Pasaulio lietuvių metams paminėti – vienas jų, iškart po suvažiavimo Kretingoje vykęs Baltijos šalių mėgėjų teatrų festivalis „Baltijos rampa“. Jame PLB atstovavo Punsko lietuvių kultūros namų teatrai – „Klojimas“, „Kregždė“ ir „Kregždutė“. 120-metį švenčiančią Keturakio „Amerika pirtyje“ festivalio atidarymo proga vaidino per 40 Punsko artistų, o renginį stebėjo visi suvažiavimo dalyviai.

BENDRADARBIAVIMAS SU LENKIJOS IR LIETUVOS VALDŽIOS ATSTOVAIS

Viena iš svarbesnių LLB veiklos gairių – palaikyti ryšius su Lenkijos ir Lietuvos institucijomis ir įstaigomis. Ypač glaudžiai bendradarbiaujama su LR konsulatu Seinuose, ambasada

Varšuvoje. Birželio mėn. Suvalkuose teko atsisveikinti su konsulu Vaclav Stankevič, kurio asmenybė ir diplomatiniai gebėjimai davė daug gero visai mūsų bendruomenei. Ypač daug dėmesio konsulas V. Stankevič skyrė Suvalkų reikalams, „Lietuviškos mėnės“ atidarymui ar skulptūros vysk. Antanui Baranauskui atidengimui, už ką esame nuoširdžiai dėkingi. Užmegztas bendradarbiavimas ir su nauja konsulato vadove Izolda Bričkovskiene – patyrusia diplomate, buvusia ambasadore. Ji neabejinga mūsų rūpesčiams ir problemoms.

2019 m. vasario mėn. Suvalkuose viešėjo LR Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis. Vyko susitikimai su Suvalkų miesto valdžia, daug kalbėta apie kaimynų partnerystę ir pirmiausia apie Suvalkų lietuviško darželio ir kultūros centro kūrimą. Lenkiškoje spaudoje buvo rašoma, kad susitikimuose dalyvavo ir vaivadijos atstovas, deja, tokio asmens nė viename susitikime nebuvo. Lietuvos premjero nepasitiko niekas iš Lenkijos vyriausybės atstovų, nors atrodo tai turėtų būti įprasta. Ministras Pirmininkas dalyvavo Lietuvos Nepriklausomybės minėjime – koncerte, kuris vyko Suvalkų „Loft“ viešbutyje. 2019-aisiais LR konsulatas Seinuose šią ypatingą dieną išskirtinai nusprendė švęsti ne Seinuose, o Suvalkuose – tai svarbus momentas tiek politine, tiek moraline prasme – toks valdžios atstovų dėmesys suteikia daug vilčių sūduviečiams. Premjero deklaracija aiški – Lietuvos vyriausybė prisidės prie lietuviško centro kūrimo Suvalkuose.

Nepaprastai svarbus Lietuvos Vyriausybės delegacijos atstovų vizitas vyko gegužės 7 d. Užsienio reikalų, švietimo, mokslo ir sporto, kultūros

Irenos Gasperavičiūtės nuotrauka

LLB Tarybos posėdis. Iš kairės: S. Birgelis, I. Marcinkevičienė, J. Malinauskaitė-Vektorienė

ministerijų atstovai viešėjo Suvalkuose. Buvo apžiūrimos galimos būsimam Lietuvos kultūros ir švietimo centrui skirtos patalpos, kalbėta apie galimybes jas įsigyti, diskutuota svarbiausiais Suvalkų klausimais – darželio, ilgainiui centro ir mokyklos steigimas, kultūrinės veiklos plėtojimas. Nuspręsta kuo greičiau surasti laikinas patalpas lietuviškam vaikų darželiui steigti, kurį visiškai finansuotų Lietuvos Respublika. Nuo 2020 m. rasti lėšų kultūros darbuotojams išlaikyti (nuo 2018 m. jie dirba visuomeniniais pagrindais). Vizitas ypač svarbus – teikia vilčių, kad centro steigimas Suvalkuose iš idėjos gali tapti realybe.

Birželio 11 d. pasitarimas dėl Suvalkų darželio vyko pas švietimo, sporto ir mokslo ministerijos kanclerį Tomą Daukantą. Jame dalyvavau su P. Maksimavičiumi ir A. Vaicekausku. Išgirdome įsipareigojimą finansuoti Vysk. A. Baranausko fondo Seinuose steigiamą lietuvišką darželį. Fondo tarybos posėdyje buvau įpareigota užsiimti organizaciniais darbais ir vadovauti būsimai įstaigai.

Liepos 16 d. pirmojo vizito į užsienį, pasirinkęs Lenkiją, atvyko ką tik išrinktas LR prezidentas Gitanas Nausėda su žmona. Varšuvoje vyko prezidentų susitikimai, kuriuose kalbėta ir apie mums rūpimus klausimus. Vakare, Varšuvos ambasadoje, prezidentas susitiko su lietuvių bendruomene. Daugumą susirinkusių sudarė Varšuvoje gyvenantys lietuviai, buvo keletas ir mūsų kraštiečių. Kartu su Punsko viršaičiu Vytautu Liškausku pasveikinome naująjį Valstybės vadovą, pakvietėme viešnagės į etnines žemes, pakalbėjome apie aktualius mūsų bendruomenei klausimus (strateginė pasienio savivaldybių partnerystė, naujieji ES fondai ir ištekliai regionui stiprinti, „Rail Baltikos“ vėžės tiesimas, Suvalkų lietuviško darželio problemos). Padėkojome už visokeriopą pagalbą ir paramą etninėse žemėse gyvenantiems lietuviams.

LLB palaiko ryšius su PLB ir

Seimo komisija, kurioje etninėms žemėms atstovauja Aidis Staskevičius.

2019 m. mūsų krašte viešėjo teisingumo ministras Elvinas Jankevičius. Su juo kalbėta apie galimybes tobulinti tautinių mažumų ir švietimo įstatymą, gvildenta Suvalkų tema. Kovo 11-osios proga Punsko licėjuje vyko susitikimas su švietimo, sporto ir mokslo ministru Algirdu Monkevičiumi. Kalbėta apie mūsų švietimo reikalus, pristatytos kiekvienai švietimo įstaigai aktualiausios problemos. Lapkričio mėn. viešėjo Lietuvos mokslų akademijos delegacija, pasirašyta bendradarbiavimo sutartis.

Gruodžio 5 d. kartu su mūsų krašto švietimo įstaigų vadovais dalyvavau susitikime su švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kancleriu Tomu Daukantū. Daug kalbėta apie mūsų švietimo problemas, lūkesčius, gvildentos Suvalkų darželio steigimo problemos. Nemažai dėmesio skirta kokybiškų lietuviškų vadovėlių leidybai, mokyklų finansavimo klausimams.

Teko susitikti ir su „Lituanikos“ fondo vadovybe dėl galimų stovyklų vaikams rengimo mūsų krašte ar dalyvavimo filmuojant projektą „Misija Lietuva“.

Kilus problemų dėl „Rail Baltikos“ vėžės tiesimo per Punsko valsčių, LLB siuntė raštus Lenkijos ir Lietuvos premjerams ir prašė pagalbos. Kaip žinome, šie reikalai greičiausiai sulauks sėkmingo sir mums priimtinos pabaigos.

SEINŲ SUKILIMUI – 100

Viena iš opiausių ir sudėtingiausių 2019 m. temų – vadinamojo Seinų sukilimo 100-ųjų metinių minėjimas. Pirmą kartą į iškilmių organizacinį komitetą pakviestos lietuviškos organizacijos – LLD ir LLB. Atsisakyti dalyvauti tokiame komitete – negalėjome. Ne kartą vyko bendri organizacijų valdybų pasitarimai, kol galiausiai, išskeldami tam tikras sąlygas, tarp kurių lietuvių orumą žeidžiančių paminklų Berznyko kapinėse pašalinimas, pasirašėme bendradarbiavimo deklaraciją. Komitetui pirmininkavo

Seinų apskrities viršininkas Maciej Plesiewicz, vicepirmininkės pareigos, vardan gražaus bendradarbiavimo, skirtos man. Komiteto gretose buvo visi Seinų apskrities valsčių viršaičiai, lenkiškų karinių, visuomeninių organizacijų atstovai ir mes – LLD ir LLB. Iš viso komitete buvo 4 lietuviai: LLD pirmininkas Algirdas Vaicekauskas, Punsko valsčius viršaitis Vytautas Liškauskas, Seinų apskrities viršininko pavaduotojas Antanas Baudys ir LLB pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė. Deklaracija pasirašyta kovo 13 d. Begalės posėdžių, kalbų, minčių ir idėjų, bet rezultato ir bendros kalbos surasti nepavyko. Lietuviams teko pasitraukti iš komiteto darbų. Tai padaryta raštu rugpjūčio 5 d. Solidarčiai parašus sudėjo LLD, LLB ir Punsko valsčius. Sutikome dalyvauti tik atidengiant dvikalbę lentą „Pojednanie to wybor. Susitaikymas – tai pasirinkimas“. Šv. Agotos aikštėje rugpjūčio 24 d. ta proga pasakyta kalba, uždegtos žvakės prie Antano Baranausko paminklo, ant lietuvių ir lenkų sukilėlių kapų Seinuose, savanorių kapų Berznyke. Lietuvių delegacija pagerbė tuos, kurie Tėvynės vardan atidavė savo gyvybes. Ačiū norėjęsi tarti visiems, kurie palaikė geru žodžiu ar patarimais. Ypač ačiū istorikui dr. Broniui Makauskui už konsultacijas ir žinias. Turbūt visi sutiksime su jo nuomone, kad šio lenkų ir lietuvių konflikto vadinti sukilimu toli gražu nereikėtų. Belieka tikėti, kad atidengta lenta nebūsim vien tik tuščias simbolis, o tarneus abipusiam supratimui ir santykių gerinimui. Mes išmokome atleisti, gaila kad daugumos pusei nepavyko atsiskyti šlovinimo, kuris ne jungia, o skiria abi mūsų bendruomenes.

Renginys praėjo be didesnio atgarsio. Mūsų atsisakymas dalyvauti organizaciniame komitete nesulaukė viešo pasmerkimo ar didelių komentarų.

(Bus daugiau)

Terra Jatwezenorum. Renginiai Lietuvos partizanams paminėti

„AUŠROS“ INF.

Šiomet sukanka 70 metų, kai Šlynakiemio kaime žuvo Lietuvos partizanai – Laisvės kovų karys, Dainavos apygardos partizanų kapitonas Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo adjutantas Vytautas Prabulis-Žaibas. Punske, Šlynakiemyje ir Suvalkuose gruodžio 13–15 dienomis vyko renginiai šiems Lietuvos partizanams paminėti.

Gruodžio 13 d. Punsko lietuvių kultūros namų salėje rodytas filmas „Baladė apie Rimvydą ir Žaibą“. Vėliau Šlynakiemyje, partizanų žuvimo vietoje, vyko jų pagerbimas. Jame dalyvavo Punsko, Vidugirių ir Seinų moksleiviai. Visų mokyklų garbės sargyboms išsirikiavus prie žymeklio, Punsko licėjaus choras „Pašešupiai“ padainavo partizanų dainą „Miegos tėvynės sodai numylėti“. Sugiedojo Lietuvos himną, padėta gėlių ir uždegtos atminimo žvakelės.

Gruodžio 14 d. Punsko valsčiaus

Konferencijos dalyviai

svetainėje vyko konferencija, kurioje pristatytas istorijos paveldo metraščio „Terra Jatwezenorum“ 11 tomas ir knyga „Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo artimieji“. Konferencijos pradžioje Saulius Karalukas perdavė Lietuvos prezidento Gitano Nausėdos sveikinius visiems konferencijos dalyviams. Vėliau, Kęstučiui Subačiui pristatytas metraščio „Terra Jatwezenorum“ turinį, Justinas Sajauskas paskaitė niekur nepublikuotus nežinomo autoriaus atsiminimus apie partizaninį judėjimą

Punsko ir Seinų krašte.

Jurgio Krikščiūno-Rimvydo gimnaitė Rita Pauliukaitienė, pasitelkusi nuotraukų skaidres, papasakojo apie atsikėlusius iš Vilkaviškio apylinkių į Ašmintą iškiliuosius Krikščiūnus. Knygos apie Dainavos apygardos partizanų kapitoną bei jo artimuosius sudarytoja negailėjo padėkos žodžių tiek padėjusiems sukurti šią knygą, tiek Punsko ir Seinų krašto moterims, maitinusioms partizanus, bei suvėjams. Autorė taip pat įteikė prūsų ir jotvingių gyvenvietės savininkui Petriui Lukoševičiui simbolines dovanas: pasiūtus marškinius, kad juos pakabintų atkurtame partizanų bunkeryje (mat nuotraukoje nužudytas Jurgis Krikščiūnas vaizduojamas nuogas, be marškinių) ir medžiagos marškiniams Petro Lukoševičiaus seneliui, kuris taip pat buvo nužudytas, pasiūti. Baigiantis knygos „Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo

Alicijos Krakauskienės nuotr.

Punsko LKN teatras „Kregždė“

artimieji“ sutiktuvėms, Punsco LKN teatras „Kregždė“ parodė režisierės Jolantos Malinauskaitės-Vektorienės knygos pagrindu sukurtą spektaklį.

Paskiau Sigitas Birgelis papasakojo apie Jurgio Krikščiūno-Rimvydo adjutantą Vytautą Prabulį-Žaibą, apie kurį žinoma, palyginti, nemažai, bet publikuota tardymo medžiaga patikslina kai kuriuos faktus, susijusius su kovotojo už Lietuvos laisvę gyvenimu, parodo sovietų saugumo ir stribių tardymo metodus. Vėliau dr. Bronius Makauskas savo pranešime

„Tarp heroizmo ir išdavystės. Okupaciniai refleksai pokario Sūduvoje“ ragino nebūti prokurorais ir neteisti partizanų talkininkų, kurie, negalėdami ištvirti nežmoniškuoju tarymų, prasitardavo.

Konferencijos pabaigoje Gedimino Kraučlio vadovaujami „Tėviškės aidai“ padainavo partizanų dainų. Konferencijai pasibaigus, renginio dalyviai autobusu nuvyko į Šlynakiemį pagerbti partizanų Jurgio Krikščiūno-Rimvydo ir Vytauto Prabulio-Žaibo jų žūties vietoje.

Gruodžio 15 d. Punsco bažnyčioje vyko iškilmingos šv. Mišios už žuvusius partizanus Rimvydą ir jo adjutantą Žaibą. Lietuvos partizanai taip pat pagerbti Suvalkų kapinėse (Bakałarzewska g.), kur Suvalkų lietuviai yra pastatę jiems simbolinį kapą, tikėdami, kad netoli jo galėjo būti palaidoti Lietuvos laisvės kovų didvyriai. Vėliau Švč. Jėzaus Širdies bažnyčioje Suvalkuose už partizanus buvo atnašaujamos šv. Mišios.

Punsco Kovo 11-osios licėjui įteikta Kalbos premija

KOVO 11-OSIOS LICĖJAUS INF.

Gruodžio 9 d. Vilniaus Valdo-
vų rūmų Didžiojoje renesan-
so menėje vyko iškilmingas
Kalbos vakaras, kuriame Punsco Kovo
11-osios bendrojo lavinimo licėjui
įteikta Kalbos premija. Licėjus įvertin-
tas už lietuvių kultūros plėtrai ir visu-
menės pažangai svarbių lituanistikos
projektų įgyvendinimą, rūpinimąsi
lituanistiniu paveldu ir jo
sklaida, taip pat už aktyvią
lituanistinę veiklą užsienyje.

Žodžio laisvės gynėjos,
labdaros organizatorės
Felicijos Bortkevičienės
(1873–1945) atminimo
Kalbos premija kasmet
skiriama Lietuvos ir už-
sienio šalių piliečiams,
organizacijoms ar insti-
tucijoms už reikšmingą,
neatlygintinai vykdomą
lituanistinę veiklą.

Renginyje pasirodė
Punsco Kovo 11-osios
bendrojo lavinimo licėjaus

choras „Pašešupiai“ (vadovas Dainius
Pavilonis, koncertmeisteris Raimun-
das Martinkėnas) ir šokėjų grupė
„Šalčia“ (vadovė Asta Pečiulienė).

Kalbos vakarą rengė Seimo Litua-
nistikos tradicijų ir paveldo įprasmi-
nimo komisija, Kultūros ministerija,
Rašytojų klubas ir Valdovų rūmai.
Kalbos premijos laureatą – Punsco

Kovo 11-osios bendrojo lavinimo li-
cėjų – sveikino ir dovaną įteikė LR
Seimo Pirmininko pavaduotoja, LR
Seimo Lituanistikos tradicijų ir pa-
veldo įprasminimo komisijos pirmi-
ninkė Irena Degutienė. Po to kalbėjo
mūsų licėjaus direktorius Alvydas
Nevulis, kurio kalbą skaitykite kita-
me „Aušros“ numeryje.

Kalbos vakaro Vilniaus valdovų rūmuose dalyviai

Jurgio Paransevičiaus nuotr.

Ar Lietuvių chartos nuostatos aktualios šiandienos lietuviams, gyvenantiems Suvalkų trikampyje?

Rašinys, laimėjęs III vietą Lenkijos lietuvių draugijos š. m. gegužės 28 d. rengtame lietuvių kalbos ir literatūros konkurse licėjaus moksleiviams

LORETA UZDILAITĖ

Lietuviai yra viena iš tų mažų istorinių tautų, kurios išeiviai gausiai išsibarstė po visą pasaulį. Lietuvių migracija nuo neatmenamų laikų yra neatsiejama Vidurio ir Rytų Europos migracijos procesų dalis. Nors šiais laikais mūsų brangios Lietuvos gyventojų nėra ir 3 milijonų, kiekviename pasaulio kampelyje galime rasti žmonių, kurių giliai širdyje įaugusios lietuvių šaknys, ar tokių, kurie jau net neatmena, iš kur kilę jų protėviai.

Pasauliniai karai, badas, kontrreformacija, sienų perstūmimai ir kiti konfliktai dar labiau paspartino masinį bėgimą iš tėvynės. Daugelis tų migrantų jau niekad nebegrįžo į Lietuvą ar net norėdami nebegalėjo grįžti. Tačiau mūsų, Suvalkų trikampio lietuvių, istorija šiek tiek kitokia, mes nebėgome, mes nesiekėme geresnių ekonominių sąlygų, mus tiesiog atskyrė nuo Lietuvos. Niekas negalėjo pasirinkti likti tėvynėje. Punkskas, Seinai ir Suvalkai amžiams buvo atskirti nuo Lietuvos. Tačiau žmonės nepasidavė, jie iki šių laikų atmintyje išlaikė savo krašto istoriją, papročius, tradicijas ir visų pirma – kalbą, kuri, kaip Lietuvių chartoje rašoma, „yra stipriausias tautinės bendruomenės ryšys“.

Lietuvių charta – istorinis dokumentas, paskelbtas prieš 70 metų,

vis dar labai aktualus viso pasaulio lietuviams, taip pat Lenkijos lietuvių bendruomenei. Nors gyvename ne Lietuvoje, vis dėlto esame tokie patys lietuviai kaip ir Lietuvoje gyvenantys tautiečiai. „Visi lietuviai yra lygūs tos pačios tautos vaikai, tarp savęs broliai“. Svarbu ne dokumentas, ne tai, kur gimėme, kur augome, kur gyvename, bet tai, kas slypi mūsų širdyse, tai, jog siekiame išlaikyti tautinę tapatybę bei visomis jėgomis remiame Nepriklausomos Lietuvos valstybę. Mus jungia bendra istorija – praeitis, kurios negalime ištrinti. Praeitis gyvena mumyse, ji praėjusi, tačiau visą laiką kažkur yra. Mūsų krašte ilgus dešimtmečius veikia įvairios organizacijos, draugijos, būreliai, kurie stengiasi jauniausiems šios bendruomenės nariams įskiepyti beribę meilę, atsidavimą ir ryžtą visur ir visados stoti už Tėvynę. Nors daug jaunų žmonių išvyksta iš šio krašto, daug ir sugrįžta, pasiilgę savosios, mažosios gimtinės. Tie, kurie palieka šį lietuvių kampelį, niekad nepamiršta savo šaknų ir praeities, nes toji meilė – židiny, kurį įgijo kiekvienas dar būdamas čia, visados seks, kur bebūtų, kur eitų, amžinai širdyse palikdamas neišnykstančią žymę. Tautos gyvavimui taip pat visada buvo ir bus labai svarbi šeima, bažnyčia bei mokykla, kuri yra

tautinės dvasios židiny, todėl šis tvirtas pagrindas, statomas nuo mažens, užtikrina, kad visada kiekvieno lietuvių širdyje išliks bent kruopelytė tautiškumo. Galbūt kada nors visi išeiviai sugrįš į Suvalkų trikampį, kaip paukščiai, kurie sugrįžta į savo lizdus...

Lietuvių chartoje surašytos vertybės ne vienas gali atrodyti pasenusios, galbūt užmirštos, bet ar tai nėra pagrindas, „cementas“, kuris turi sujungti pasaulyje pasklidusius lietuvius tarsi „plytas“, nesvarbu ar dabar, ar praėjus 70 metų. Nors keičiasi laikai ir viskas aplink, niekad nekinta tautinės tapatybės reikšmė. Galima įvesti naujus šalies įstatymus, madas, kurti naujas tradicijas, bet dvasinės vertybės, tautinis solidarumas išlieka toks pat. Suvalkų trikampio gyventojai, nesvarbu, kur jie būtų, vadovaujasi Chartos skelbiamais įsipareigojimais, dažniausiai nesąmoningai, net nežinodami apie šį dokumentą, nes taip juos išmokė tėvai ir seneliai. Nors dabar jau kiekvienas mūsų kraštietis gali gyventi Lietuvoje, daugelis pasilieka čia, nes, anot B. Bradžionio:

*Prieš šimtmečius įaugo mano šaknys
šiton žemėn,*

*Ir šimtmečių juoda audra jų neiš-
raus...*

Pinigų kaina (II)

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Tęsinys.

Pradžia š. m. „Aušros“ 23 nr.

Pirmoje šio straipsnio dalyje rašiau, kaip žmonės gebėdavo keistis įvairiomis gerybėmis nenaudodami nei pinigų, nei banko kreditinių kortelių. Taip pat rašiau, kad pinigai žmonijos istorijoje vaidina neįtikėtinai įdomų vaidmenį. Monetų ar banknotų praktiškai negalima panaudoti buityje. Jie nevalgomi, neefektyvu jais kūrėti krosnį ar panaudoti įrankių gamybai. Vis dėlto pinigai stebuklingai veikia žmones, suvienija kairiuosius, dešiniuosius, patriotus, nacionalistus, bedievius ir Bažnyčios tarnus. Taigi toliau tęsiu šį pasakojimą. Ar tai tik pasakos, ar yra šiek tiek tame tiesos, spręskite patys.

Kai sakome, kad piramidės statė egiptiečiai, o Kauno pilį lietuviai, tai pinigų atveju buvo šiek tiek kitaip. Jūs pradėta naudoti skirtingose vietose ir skirtingu laiku. Pinigų atsiradimo nenulėmė joks pasaulinio masto išradimas, pvz., rato ar žibalinės lempos. Straipsnio pirmoje dalyje rašiau – aš galiu išspausdinti banknotą ir pasakyti, kad tai pinigas. Ir aš būsiu teisus – tai bus pinigas. Būtina dar viena sąlyga: tą pinigą turi pripažinti nors vienas žmogus, pvz., mano žmona arba kaimynas. Žinoma, kad pripažintų, yra įvairių būdų juos įtikinti, tačiau šį kartą išsamiau apie tai nerašysiu.

Atsimentate, kai rašiau apie apsilankymus Suvalkų kalėjime? Juk net iš filmų žinote, kad ten veikia įvairios valiutos. Gali būti zlotai, eurai, doleriai, bet pats tikriausias ir didžiausias

Petro Maksimavičiaus nuotr.

vertę turintis pinigas gali būti... cigarečių pakelis. Tiesą pasakius, eurai ir doleriai ten beveik neturi jokios vertės. Kaliniai negali bet kada nueiti į valiutos keityklą, o po to į krautuvę ir nusipirkti jogurtą. Ten kitos taisyklės. Bet už cigarečių pakelį galima jau visai nemažai „nusipirkti“ ar bent įgyti pagarbą. Tai priklauso nuo tos dienos cigarečių „kurso“ (poreikio). Žinoma, cigarečių „kursas“, kaip ir kiekvienos konvertuojamos valiutos, kinta. Maža to, kaip kiekvienos valiutos atveju, tas, kas reguliuoja kiek cigarečių (pinigų) patenka į kalėjimą (rinką), gali nesunkiai reguliuoti jų vertę (perkamąją galią).

Taigi pinigų niekas neišrado. Visa revoliucija įvyko žmonių galvose. Pinigai – tai ne banknotai ir monetos, kaip dažnai esame linkę manyti. Nors daugelis jau ir taip seniai žinome,

kad plastikinėse banko kortelėse gyvena „nykštukai“, kurie sprendžia, ar galėsime nusipirkti kepalą duonos, ar teks palaukti iki mėnesio pabaigos, kai darbdavys perves „nykštukams“ atlyginimą už mūsų darbą.

Pinigai leido žmonėms palyginti įvairių gerybių vertę. Todėl per visą istoriją žmonės vartojo įvairių formų, dydžių ir svorio pinigus. Šiandien skaičiuojama, kad beveik 90 proc. visų pinigų – tai tik skaičiai bankų kompiuteriuose (serveriuose). Mokėjimai vyksta elektroniniu būdu. Šiandien, tarkim, perkant namą vis rečiau žmogus pardavėjui įteikia pinigų prikimštą lagaminą. Tai dažniau matome filmuose apie nusiikalstamą pasaulį. Legaliai uždirbtus pinigus paprasčiau, saugiau ir patogiau sumokėti elektroniniu būdu, neišeinant iš namų.

Pinigai tapo universalia mokėjimo priemone, kuri leidžia įvertinti ir paskaičiuoti beveik visų materialių ir nematerialių gerybių vertę. Grožis, išsilavinimas, kūno dailumas, sumanumas, darbo stažas, drąsa, bailumas – beveik viskas gali turėti piniginę vertę. Tikriausiai girdėjote, kad net už „meilę“ galima sumokėti pinigais. Kodėl taip nutiko? Todėl, kad beveik visiems reikalingi pinigai ir visi tiki, kad už juos galima gauti beveik viską, ko šiame pasaulyje trokštame. Kol daugelis tuo tiki, tol pinigai turi savo vertę.

Pinigai, ar tai būtų banknotai, monetos ar kompiuteriniai bitai, leidžia patogiai saugoti savo turtą ir kilnoti jį iš vienos vietos į kitą. Tarkime, tie, kuriems po daugelio metų pabodo gyventi Kanadoje ir norėtų senatvę praleisti Punske, neturi atsisakyti ir palikti Kanadoje savo sunkiai uždirbto turto. Pakanka parduoti namą, sklypą, automobilius, o už gautus pinigus tokias pat gerybes, ar dar geresnes, įsigyti Punske. Tikrai nereikia laivu į Europą plukdyti Kanadoje išardyto namo.

Priminsiu dar kartą – pinigai neturi beveik jokios fizinės, cheminės ar maistinės vertės. Jų vertė mūsų smegenyse. Juk logiškai mąstant, kodėl, tarkime, Šlynakiemio kaime gyvenantis ūkininkas ryžtųsi už kelias saujas spalvotų banknotų atiduoti 10 hektarų dirbamos žemės? Juk fizine prasme tie spalvoti banknotai neturi jokios vertės, kaip minėtiems actekams geltonos spalvos metalas (auksas). Tai kodėl tas tikėjimas spalvotais popieriais veikia? Žmonės sutinka už juos atiduoti namus ir žemės plotus, kadangi absoliuti dauguma žmonių (kaimynai, valstybės ar žemyno gyventojai) taip pat tiki jų verte. Tai paaiškina, kodėl pasaulio finansinės sistemos glaudžiai susijusios su politinėmis ar ideologinėmis sistemomis. Juk ne kartą girdėjote, kad politinė krizė šalyje gali privesti prie tos šalies staigaus pinigų

nuvertėjimo. Kodėl taip turėtų įvykti, jeigu, tarkime, po Prezidento atsisattydinimo ir Vyriausybės griūties, banknotai ar monetos lieka tie patys? Nutinka todėl, kad žmonių galvose atsiranda abejonės, smunka pasitikėjimas valstybe ir jos pinigų verte.

Istorikai sako, kad pirmosios monetos atsirado apie 640 m. pr. Kr. Jos atitinkamai svėrė ir turėjo atpažinimo ženklus, kurie rodė, kuris valdovas jas kaldino ir užtikrino jų vienodą svorį. Tai išsprendė svarbią dilemą. Anksčiau, kai už prekes atsisaktydavo aukso ar sidabro luitais, kiekvieną kartą reikėdavo juos svėrti, kad patikrintų, ar atitinka svorį. Be to, sudėtinga buvo įvertinti, ar tikrai luitas pagamintas iš tikro aukso ar sidabro. Atsiradus monetoms su valdovo ženklu, būdavo paprasčiau. Pasitikėjimas valdovo autoritetu reiškė pasitikėjimą ir jo kaldintomis monetomis. Nuo tų laikų ir atsirado draudimas klastoti pinigus, kuris tęsiasi iki mūsų laikų. Jau tada pinigų falsifikavimas buvo laikomas ne paprastu sukčiavimu, bet pasikėsiniu į valdovą. Todėl, kai šiandien kas nors drįsta klastoti net 1 dolerio monetą, baudžiamas ne už mažyčio daikto klastojimą, bet už pasikėsinimą į valstybės, kuri užtikrina to daikto vertę, autoritetą. Kitaip niekas netikėtų dolerio, zlooto ar euro verte. Jų vertė smuktų. Šiandien tikėjimas doleriu toks stiprus, kad juo galime mokėti daugelyje šalių arba

nesunkiai iškeisti į kitą valiutą ir įgyti reikiamų gerybių ar paslaugų. Taip buvo ir Romos imperijos laikais. Pirmame amžiuje denarais mokėdavo net tolimojoje Indijoje. Todėl, kad ten tikėdavo Romos galia, nors mažai kas gyvenime buvo matęs romėnų legionus ir jų saugomą imperiją.

Tūkstančius metų filosofai, žyniai, mąstytojai keikdavo pinigus ir laikė juos įvairių blogybių šaltiniu. Jų pranašystėse buvo daug tiesos, tačiau daugelis žmonių jų neklausė. Ir štai kas žmonėms nutiko. Kaip ir senais laikais, taip ir dabar, žmonės kalba skirtingomis kalbomis, paklūsta skirtingiems valdovams, garbina kitus dievus, tačiau beveik visi be išimties tiki auksinių ir sidabrinių monetų arba kompiuteriniais bitais paverstų pinigų galia. Tik dėl pinigų visiškai savęs nepažįstantys ir todėl nepasitikintys savimi žmonės geba bendradarbiauti. Pasaulis tapo „globaliu kaimu“.

Ar tai kada nors pasikeis? Atrodo, kad taip. Bet ar pasikeis į gera – nežinau. Eksperimentas su vadinamomis kriptovaliutomis jau vyksta. Kriptovaliutos neturi fizinės išraiškos – nėra jų monetų ar banknotų, kuriuos būtų galima pačiupinėti. Tai skaitmeninė, arba virtualioji valiuta, leidžianti anonimiškai atlikti mokėjimus internetu tiesiogiai tarp vartotojų, nesinaudojant bankais ar kitais tarpininkais. Tačiau tai jau tema kitoms straipsniams.

Už mūsų ir jūsų laisvę!

KUN. JAROSLAV KALINOVSKIJ

Mieli ir brangūs skaitytojai, broliai ir seserys!

Šių 2019-ųjų Viešpaties metų lapkričio 22 d. teko dalyvauti nuostabiame valstybinėje ir religinėje iškilmėse – 1863 m. sukilimo didvyrių, sukilimo vadovų Konstantino Kalinausko ir Zigmanto Sierakausko, ir 18 Gedimino kalne rastų dalyvių palaikų laidotuvėse Vilniaus Rasų kapinių koplyčioje.

Vilniaus arkikatedroje metropolinėje bazilikoje nuo ankstauro ryto minių minios ėjo atiduoti paskutinę pagarbą sukilimo dalyviams, kuriems turėtume dėkoti už laisvą tėvynę. Šv. Mišioms vadovavo Vilniaus arkivyskupas metropolitas, Kariuomenės ordinariato apaštalinis administratorius dr. Gintaras Linas Grušas, Šventojo Sosto nunciatūros sekretorius mons. dr. Christopher Thomas Washington, Minsko–Mogiliavo arkivyskupas metropolitas dr. Tadas Kondrusevičius, Lenkijos kariuomenės ordinariato ordinaras vyskupas dr. Juzef Guzdek (Józef Guzdek), Kauno arkivyskupas emeritas Lionginas Virbalas SJ, Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, Panevėžio vyskupas Linas Vodopjanovas OFM, Kauno arkivyskupijos apaštalinis administratorius, Materianos titulinis vyskupas dr. Algirdas Jurevičius, Vilniaus arkivyskupo augziliaras, titulinis Fissianos vyskupas dr. Darius Trijonis, Panevėžio vyskupas emeritas Jonas Kauneckas, Baltarusijos graikų katalikų (Rytų) apeigų archimandritas apaštalinis vizitatorius Sergiuš Gajek (Sergiusz Gajek) MIC (triritualininkas – labai retas atvejis, kada Romos katalikų

1863 m. sukilimo dalyvių laidotuvės

bažnyčios kunigas aukoja šv. Mišias 3 apeigomis, kurios vadinamos ritaais), Lietuvos ir Lenkijos karo kapelinai, Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos monsinjorai, kanauninkų kapitulos kanauninkai, kunigai. Atvyko ir kitų konfesijų atstovų. Taip pat dalyvavo Lietuvos ir Lenkijos Respublikų Prezidentai su žmonomis, Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas, Lenkijos Respublikos Premjeras, valdžios atstovai, Baltarusijos vicepremjeras, Ukrainos Respublikos atstovai. Po šv. Mišių sukilimo dalyvių palaikai procesijoje buvo vežami, vėliau nešami Vilniaus senamiesčio gatvėmis Aušros Vartų link ir palaidoti Rasų kapinių koplyčioje.

Gal jie ir nepasiekė to, ką troško išvysti savo akimis, pajusti laisvės kvapo, bet savo kova, savo pralietu krauju pelnė kankinystės vainiką.

Ankstyvosios bažnyčios pirmasis teologas, rašęs lotyniškai, viena iškiliausių to laikotarpio asmenybių Tertulijonas (apie 160–225 m.) savo apologijoje rašė, kad kankinių kraujas tampa naujų krikščionių sėkla (Semen est sangulis christianorum). Mes turime dėkoti Dievui, kad ir šiais laikais Jis duoda mums kankinių, kurie yra mums pavyzdys atiduoti gyvybę už savo artimą. Jie yra kankiniai, atidavę savo gyvybę kovoje už laisvę, už tiesą, už meilę tėvynei, už tikėjimą. Toje kovoje žuvo lietuviai, lenkai, gudai, ukrainiečiai, latviai, kurie neskirdami tikėjimo dalykų kovojo viename fronte – už mūsų ir jūsų laisvę.

Kitas žymesnis sukilėlių vadovas, subūręs apie 1000 žmonių – kun. A. Mackevičius. Kokie gražūs yra vieno sukilimo vadovų,

kurio palaikai dar neatrasti, kunigo Antano Mackevičiaus (1828–1863) paskutiniai gyvenimo žodžiai ir tarnystės pavyzdys. Kai 1863 m. Lenkijoje prasidėjo sukilimas prieš carinės Rusijos priespaudą, kun. A. Mackevičius pirmasis Lietuvoje perskaitė sukilėlių atsišaukimą – tą padarė Paberžės bažnyčioje iš sakyklos kartu su ugingu paskutiniuoju pamokslu. Paskui su maždaug 300 valstiečių, ginkluotų medžiokliniais šautuvais ir dalgiais, išėjo į Krekenavos girią.

Kun. A. Mackevičius dalyvavo 22 kautynėse su rusų kariuomene – nė karto nebuvo net sužeistas. Tačiau 1863 m. gruodžio mėnesį jis suimtas pakeliui į Lenkiją, kur turėjo susitikti su sukilimo vadovybe.

Jis ilgai laikėsi Žemaitijos miškuose, vis artėdamas prie Prūsijos sienos, vis laukdamas iš ten ginklų, tačiau paskutinėse kautynėse su rusais 1863 m. gruodžio 5 d. prie Vilkijos buvo paimtas į nelaisvę.

Atsisiūsius išduoti sukilėlių vadus, kunigui paskirta mirties bausmė pakariant. Egzekucija įvykiyta Kaune gruodžio 28 d. Istorikų teigimu, A. Mackevičius į kartuves ėjo orus, aukštai iškelta galva. O kai jo dar kartą paklausė, ar pagaliau išduos sukilimo vadus, kad gautų malonę, atsakė: „Aš atlikau savo, dabar jūs darykite, kas jums priklauso.“ Dvasininko tekstuose matome jo ryžtą ir tikėjimą, kad su jo mirtimi kova už laisvę nesibaigia: „Nors aš ir suimtas, ir sukilimas sustabdytas, bet jeigu vyriausybė nepakeis valdymo būdo, jei nesiliaus plėšusi gyventojų ir liejusi kerštą, atsiras kitas Mackevičius.“

Prie sukilimo aukų palaičių rasta kryželių, šventų medalikėlių su Švč. Mergelės Marijos atvaizdu. Šie šventi ženklai ir simboliai buvo jų pastiprinimo ženklas, nes jie buvo kariami už nugaros surištomis rankomis arba sušaudomi. Pakarimas už nugaros surištomis rankomis buvo baisiausia bausmė, kaip ir Kristui buvo skirta baisiausia, žiauriausia

bausmė – prikalti ant kryžiaus – pažeminimo ir paniekinimo ženklas.

Sukilimas vyko taip: būrys sukilėlių su vadu atvykdavo į miestelį ar bažnytkaimį, įsakydavo klebonui sušaukti žmones į bažnyčią ir iš sakyklos perskaityti sukilimo manifestą. Po to čia pat verbuodavo naujus sukilėlius. Kadangi sukilėliai nebuvo reguliari kariuomenė, maistu ir ginklais turėjo patys pasirūpinti. Ką gausi iš baudžiavos nuvarginto kaimiečio? Tad dvarai buvo sukilėlių apsirūpinimo maistu vietos. Kuris dvarininkas nedavė geruoju, iš to buvo imama jėga. Puldinėtos ir valdžios įstaigos, pašto kasos, rusų kariuomenės smulkesnių dalinių ginklų sandėliai. Besipriešinę sukilimui arba jam kenkę, ypač išdavikai, sukilėlių teismo buvo baudžiami mirties bausme.

Sukilimui vadovauti Lietuvoje dar 1862 m. rugpjūčio mėnesį buvo sudarytas Revoliucinis komitetas, vadovaujamas K. Kalinausko, kuris nepasidavė Varšuvos lenkų panašiam komitetui ir santykius su juo palaikė tik per ryšininkus. Tik ginkluotos akcijos reikalais derinosi prie lenkų.

Sukilėlių būriai ypač pasireiškė 1863 m. sausio–birželio mėnesiais. Pradžioje jie veikė atskirai, savarankiškai. Kai 1863 m. kovo mėn. į Lietuvą iš Petrapilio atvyko Sierakauskis

su 50 karininkų ir studentų, jis ėmė jungti atskirai veikusias grupes į kariškus būrius, padalytus į batalionus ir plutonus. Taip sudarė 9 batalionus – apie 2500 žmonių. Tačiau ir tada vengta atviros kovos su rusais, vis lūkuriuojant, kad rusų kareiviai prisidės prie sukilėlių, o per Palangą iš užsienio bus gauta ginklų. Bet nei rusų kariai prie sukilėlių prisidėjo, nei ginklai pasiekė. Rusai, pajutę stipresnę sukilėlių jėgą, vadovaujami generolo Ganeckio (3000 gvardijos šaulių), Anykščių rajone 1863-04-27 sumušė Sierakausko kariuomenę ir jį patį sužeistą, drauge su 36 vadais, paėmė į nelaisvę ir, nusišaukę į Vilnių, pakorė. Šis sukilėlių pralaimėjimas nulėmė tolimesnę sukilimo eigą Lietuvoje.

Pagaliau trūko ir bendros sukilimo idėjos. Nuosaikesnieji skelbė kovą už Dievą ir Tėvynę. Kairieji kėlė socialinius klausimus, valstiečių išlaisvinimą iš baudžiavos, kas atbaidė nuo sukilimo dvarininkus. Dėl sukilimo vedamosios minties virė kova tarp vadų, kurie vieni kitus kaltino bendrojo tikslo sabotavimu ir išdavimu.

Bet svarbiausias jų tikslas – „O esame visi broliai ir vaikai lygūs arba vienodi, kaip prieš Poną Dievą, taip ir prieš mūsų brangiąją Tėvynę.“

Requiescat in pace!

Kun. Jaroslav Kalinowskių nuotr.

Partizanų dešinioji ranka. Ryšininkė Veronika Judickaitė-Grigutienė

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Tęsinys.

Pradžia š. m. „Aušros“ 23 nr.

Partizanų J. Krikščiūno ir V. Prabulio žūtis atėjo neramus tardymų ir kankinimų metas. Visi, kurie buvo persekiojami

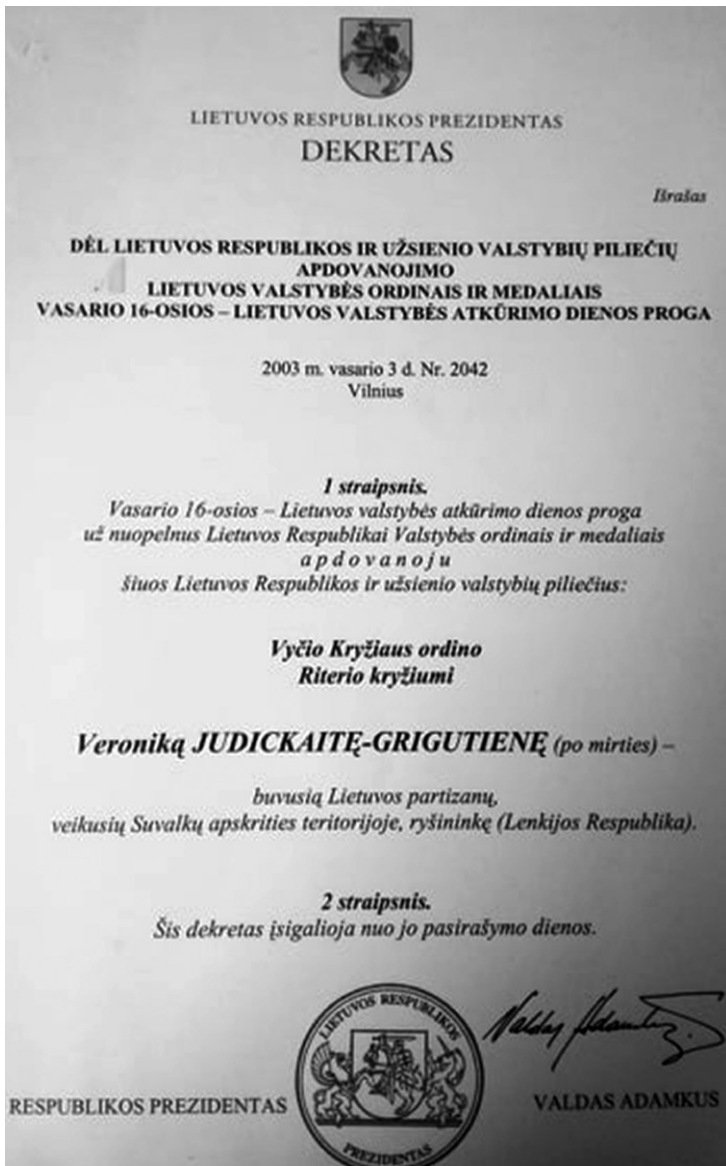
už bet kokį turėtą ryšį su miško broliais, stojo akis į akį su saugumiečių žiaurumu. Veronika Judickaitė-Grigutienė, slapyvardžiu „Mirta“, tardymo kameroje atsidūrė kartu su vyru Pranu. Kiasdien rytą vykdavo sulaikytųjų patikrinimas. Vyrai bū-

davo sustatomi vienoje eilėje, o moterys kitoje. Priešais save Veronikos žvilgsnį atkreipė vieno vyro besišypsantis veidas. Bandė prisiminti, iš kur ji pažįstą žmogų, bet tik po kurio laiko suprato, kad ten stovėjo jos vyras – apžėlęs, pajuodavęs. Žmonių veidai dėl patirtų kankių ir higienos trūkumo nebuvo panašūs į save, tad nieko keista, kad vieni kitų neatpažindavo.

Suimta buvo visa Judickų šeima. Pasirodo, kad tėvai Judickai nieko nežinojo apie dukros Veronikos slaptą veiklą ir turėtus bendrus reikalus su miško broliais.

Judickai buvo pasimetę. Akistatos akimirką Veronikos tėvas paprašė dukros prisipažinti, „nes jiems ir taip gyvenimo nėra, nieko negali padaryti“, tačiau ji tvirtai pasakė: „Jeigu Tu su jais buvai, tai prisipažink, o aš ne.“ Moteris iki galo dėl nieko neprisipažino. Jauniausias Judickų sūnus šiek tiek žinojo apie sesers slaptą veiklą. Ilgai kankintas Veronikos brolis po daug metų pasakojo, kad tardymo metu ne daugelis galėjo atsilaikyti: „Kaip duos per galvą ir visur kitur, tai būdamas vos septyniolikos sakai viską, ką žinai ir ko nežinai“.

Veroniką tardė pusę metų. Tai buvo pats sunkiausias jos gyvenimo tarpsnis. Tardytojai ir dieną, ir naktį užduodavo jai tris tuos pačius klausimus, į kuriuos „Mirta“ atsakydavo nieko nežinanti. Moteris dėl nieko neprisipažino. Už tai prieš ją buvo smurtaujama. Šantažas truko gana ilgai. Po kiek laiko vėl jos imta klausinėti to paties, o Veronika sukandusi dantis atsakydavo: „Nieko nemačiau, nieko nežinau“. Įsiutę saugumiečiai sviesdavo moteriai bet kuo turētu po ranka. Nežiūrėjo, ar pataikys į veidą, kojas ar pilvą. Jiems rūpėjo išgauti informaciją, kurią „Mirta“ kantriai saugojo. Per kankinimus jai buvo pažeista klausa. Net ir sulaukusi garbingo amžiaus grįždavo į baisiausius prisiminimus ir savo vaikams pasakojo, kaip naktį atėję imdavo ją tardyti, o ji vis kartodavo nieko nežinanti ir nemačiusi. Liepdavo jai atsigtulti ant grindų ir nusimauti kelnes. Vyrai ją mušdavo, kiek tik turėjo jėgų. Vienas pavargdavo – kitas

ateidavo ir tęsdavo kankinimus, o šalia stovintys iš viso to tik juokdavosi. Toks žiaurumas vyko kasnakt, kadangi jie ant savo stalo turėjo visus užrašus: kur, su kuo ir kelintą valandą Veronika buvo susitikusi ar kalbėjosi, ką rankoje laikė ir pan. Dokumentai nemelavo, tačiau moteris laikėsi vienintelio savo ginklo: „Nieko nežinau, nieko nemačiau“.

Pati baisiausia akimirka buvo, kai Veronikai parodė pas J. Krikščiūną rastą „Mirtos“ nuotrauką. Joje buvo

paras stovėti iškėlus rankas aukštyn. Neleido nei jas nuleisti, nei atsiremti, nei trumpam prisėsti. Dvi paras sunkiai išstovėjo, o trečią parą nieko nejautė. Stovėjo kaip siena. Visas jos kūnas ištino. Veronika savo vyrui pasakojo, kad tomis baisiomis valandomis, „kol atvokiau, tai meldžiausi, kad ištvėčiau“. Moters kūnas neišlaidė kančios, prarado sąmonę ir nukrito ant grindų. Sargybiniai nu-tempė ją į kamerą ir paliko su kitomis kalinėmis. Jos padėjo moteriai,

apsirengusi uniforma. Ji buvo įtariama sienos perėjimu. Atrodytų, kad čia sumeluoti nepavyks ir teks moteriai nusileisti, tačiau net ir tada, kai saugumiečiai ją rengė uniformomis, fotografavo ir lygino su turima nuotrauka, kurioje moteris buvo lyg du vandens lašai, neigė jų išvadas, sakydama: „Čia ne aš. Mažai labai panašių žmonių?“

Keliasdešimt kartų jos klausė tų pačių dalykų, o Veronika laikėsi savo pozicijos. Kankinimams nebuvo galo. Jai liepta kelias

dešimt kartų jos klausė tų pačių dalykų, o Veronika laikėsi savo pozicijos. Kankinimams nebuvo galo. Jai liepta kelias dešimt kartų jos klausė tų pačių dalykų, o Veronika laikėsi savo pozicijos. Kankinimams nebuvo galo. Jai liepta kelias dešimt kartų jos klausė tų pačių dalykų, o Veronika laikėsi savo pozicijos.

dešimt kartų jos klausė tų pačių dalykų, o Veronika laikėsi savo pozicijos. Kankinimams nebuvo galo. Jai liepta kelias dešimt kartų jos klausė tų pačių dalykų, o Veronika laikėsi savo pozicijos.

ėmė ją masažuoti. Po kelių dienų tyrimas atslūgo ir Veronika atsigavo. Tik to ir reikėjo, kad sargybiniai vėl imtųsi žiauriausių tardymo priemonių: mušimo, tampymo už plaukų ir t. t.

Atrodė, kad išaušo tardymų galo diena. „Mirtą“ perkėlė į Balstogės ligoninę, kur dirbo, tarnavo ligoniams, leisdavo jiems vaistus. Tuo metu Lumbiuose suėmė partizanus. B. Saveikiui buvo nukirsta koja. Teko vežti į ligoninę. Lyg tyčia jis atsidūrė Balstogės gydymo įstaigoje, kur dirbo Veronika. Vienas kitą pastebėjo. Sargybinis iš moters veido išraiškos suprato, kad jie pažįstami, ir vėl ją gražino į kamerą.

Veronika buvo nuteista kalėti dvejus metus. Ar moteris pasidavė? Ne. Ji iki galo dėl nieko neprisipažino ir viską neigė. Pasirodo, kad jos brolis Leonas, kuris neatlaikė žiaurių kankinimų, pasakė, kad jo sesuo „GALEJO žinoti apie partizanus“. Miško brolių ryšininkė buvo išvežta į Fordono kalėjimą (Bydgoščiaus miesto mikrorajone, Lenkijoje). Jos brolis Leonas, kuris mušamas šnekėjo viską, net ir nebūtus dalykus, gavo septynerius metus kalėjimo, bet kalėjo penkerius.

2003-ųjų vasario 16 d. Lietuvos Respublikos Prezidentūros rūmuose vyko iškilminga Lietuvai nusipelnusių asmenų ordinų ir padėkų teikimo ceremonija, kurioje po mirties buvo apdovanota Veronika Judickaitė-Grigutienė. Vyčio Kryžiaus ordiną už partizaninę veiklą mūsų krašte atsiėmė jos vyras. Apdovanojimą įteikė Lietuvos Respublikos prezidentas Valdas Adamkus.

Ačiū „Mirtos“ dukrai Veronikai Stoskeliūnienei (Grigutytei) už išsaugotus motinos prisiminimus ir pasidalytą ryšininkės istoriją.

Žodis prie Jono Liaukevičiaus kapo

JANINA MACUKONIENĖ

Su širdgėla atlydėjome į amžinojo poilsio vietą tokį tvirtą ir darbštų žmogų, sąmoningą lietuvių, gerą šeimos tėvą, mielą senelį, draugišką kaimyną ir giminaitį. Atrodo dar taip neseniai matėme Jus ūkininkaujantį savo sklype Seinuose, vaikščiojantį, juokaujantį, ir sunku patikėti, kad liga taip greitai galėjo įveikti.

Jonas Liaukevičius gimė 1938 m. per Petrines, Prano ir Elžbietos Bulvičiūtės Laukevičių šeimoje Dusnyčios kaime. Greitai kilo karas ir Liaukevičių šeima su trejų metų Jonuku išvyko kaip repatriantai į Lietuvą. Ten gimė jaunesnis brolis Juozas, mirė, turbūt neatlaikiusi sunkių klajonės sąlygų, maža sesutė Birutė. Jono vaikystė tiek repatriacijoje, tiek iš jos grįžus pokariu buvo sunki, kaip ir kitų šio likimo dalininkų. Baigė, kaip pats pasakojo, keturias klases

ir visomis jėgomis paniro į žemės ūkio darbus tėviškėje. Laisvalaikiu mėgdavo pažvejoti Galadusio ežere, ypač poledine meškere. Šis pomėgis kartą vos nenusinešė jo gyvybės.

1964-aisiais Jonas susituokė su pamiltąja savo kaimo mergina Vitale Vilkelyte. Buvo geras ir jautrus vyras, mokėjo ją pavaduoti. Liaukevičiai susilaukė dviejų sūnų: Sigito ir Juozo. Abu vaikai lankė lietuvišką Punsko bendrojo lavinimo licėjų, įgijo aukštąjį išsilavinimą ir abu vėliau sukūrė lietuviškas šeimas. Dabar Punsko licėjų jau baigė 3 anūkai, vienas, jauniausias, dar mokosi Seinų „Žiburio“ mokykloje.

1978-aisiais, pablogėjęs žmonos sveikatai, Liaukevičių šeima persikėlė gyventi į Seinus. Čia pasistatė nuosavus namus, Jono žmona gavo sveikatos pensiją, o jis uždarbiavo vežiodamas gyventojams anglis ir

dirbdamas nemažus žemės plotus, įsigytus pačiuose Seinuose ir netoli miestelio. Matyt, žemdirbystė buvo jo gyvenimo pašaukimas: ir naujoje vietoje pasistatė ūkinius pastatus, įsigijo žemės ūkio technikos, laikė gyvulius ir dirbo savo žemelę, kol liga atėmė paskutines jėgas. Liaukevičių kažkada įsigyta žemė Seinuose, galima sakyti, išgelbėjo lietuvišką švietimą Seinų krašte. Buvo bandyta, bet pasirodė nerealu mūsų mieste gauti sklypą lietuviškos mokyklos statybai. Jį pardavė tik tautiškai susipratusi Liaukevičių šeima, ir dabar čia stovi „Žiburio“ mokykla. Jonas Liaukevičius buvo šviesus žmogus, skaitė daug knygų, domėjosi Lietuvos ir mūsų krašto istorija, kažkiek dalyvavo ir meno savyveikloje, lankė lietuviškus renginius. Tegul gera Jums būna ilsėtis visai šalia savo rankomis dirbtos žemelės.

Jono Liaukevičiaus prisiminimai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

*... pamylėjau savo Tėvynę
Nuo pat kūdikystės dienu.
Ieškodamas laimės juodam arime...
Laukų dirvonas, žvaigždėtas dangus...
Man tas gimtinės kampelis brangus,
Kur tyliai ošia žali miškai.
Smūtkelis kadaise stovėjo prie kelio,
Tu laiminai mano jaunystės dienas,
Kepurę tau kėliau, klupau ant kelių...
Pasviręs kryžius prie mano kapo,
Rasos lašelės vilgys gėles,
Nukritęs nuo beržo lapas
Papuoš mano kapą rudens nakčia.*

Nelemta liga ir mirtis ne laiku išplėšė iš mūsų uolų lietuvių, pasakotoją Joną Liaukevičių. Jonas Liaukevičius, gimęs Dusnyčioje, be galo mylėjo gimtinę, savo kaimą, jam rūpėjo lietuvybė...

Mokslo didelio nebuvo baigęs, bet išėjo didelius gyvenimo mokslus, dalijosi sava patirtimi, išgyvenimais, darbais, patarimais, perimtais iš močiutės, tėvų.

Jo atmintyje visam gyvenimui išliko dauguma prisiminimų iš vaikystės

ir jaunystės, kuriuos pasakojo dažnai apsilankiusiems studentams, žurnalistams.

Skaudi buvo mūsų senelių, tėvų vaikystė ir sunki karo ir pokario jaunystė ne vienam. Bet mokėjo ano meto vaikai ir jaunimas džiaugtis, sąžiningai ir su meile atlikdavo darbus, vertino kiekvieną sėkmę, mylėjo gimtinę, tėvus, senelius, mokėjo susieiti, vakaroti, bendrauti, išlaikyti gimtąją kalbą.

Jonas Liaukevičius

Iš šeimos albumo

ŠTAI KELETAS UŽRAŠYTŲ JONO LIAUKEVIČIAUS PASAKOJIMŲ:

Graita aina metai, gerasni laikai dabar.... Mano pomecin liko sanovės žmonės ir sanas kaimas, rodos neišnyko, tep kap matau vis – visur prasta ir sunku, kaimi visur sunku, vargas buvo, biednysta. Gimiau Dusnyčioj, mokinaus Žagariuose, kap pas Dapkevičius buvo mokykla, katrų adarė cik pokari 1945 metais ir veikė kol pastatė Krasnagrūdon – kiba 1958 metais, tai ca Žagaruos daug kas mokinos iš mūs ir kitų aplink kaimų. Ca tai netoli turėjau in mokyklų takucu, pramynį buvom takučį palei Galadusio ažarų. In miestų tai buvo toli, ale ratai raikėj, ba visko tadu kaimi auginosi pacys. Kap ruošė pirmon komunijon, tai raikėj aic... Iš Dusnyčios in Sainus 12 kilometrų raikėj pėsciem tadu arba vežimu an pamokslų.

Kap mažas buvau

Gyvenom Dusnyčioj, prie Galadusio ažaro ir prie paco rubežo su Lietuvu. Turėjau cik vienus metu-

kus (gimiau 1938 m.), kap prasdėj Antras pasaulinis karas. Gyvenom prieg kelio, tai pakeliui aidami užaidzinėj karaviai, būdavo užėjis vienas – mani paglosto ir sako: „rosnij rosnij polski žolniežu“, kap užaugau ir atėj laikas aic in kariuomenį, tai dziedulis man priminė šitų lenkų kariškio pasakymų ir pranašavimų.

Per karų, ne pradzoj, o jau paskui, kap ca norėj apsi-būc prūsai, liepė daugumai išaic in Lietuvų. Vokiečiai sakė, kad jei nevažiuosit, vešim in Vokietijų.

Kū mažas buvis matiau, tai cikrai nepamiršu, Pamenu ir dartės tankiai sapnuojas, kap važiuovom in Lietuvų, papuolėm pas biednus, ale gerus žmones,

priėmė jieį mus nakvynei, tai pamenu, kap bovinausi su ėruku.

In Lietuvų

Mūs išvažiau tadu dzvjiem padvadom: tėvai mano, močiutė su dzieduliu, aš su broliu, dzvi mano tėvo sasarys ir tėvo brolis – buvo tadu da nežanoci. Tėvo seserys, mano tetos buvo kiek vyresnės už mani, viena ir ištekėjo Lietuvoj būnanc. Palei vežimų už rungo prikabyta virvi ėj karvukė. Pirmiausia kaimi Navinynkų buvom, kur mus nuvežė 1941 metais in vokiečio ūkį. Aš mažas vaikas, ale apžiūrėjau tan kluoni vokiečio bričkutes, aš sykį vienon insėdis, kad supuos, tai supuos, o ca namiškiai iš galvos aina, ba raikėj bėgc, ba kap rozas rusų ir prūsų lėktuvai šaudosi, o manį neranda... Cik teta rado pamatius, kap supuos kluoni bričkon insėdis. Stvėrė mani už skverno ir rankos ir laukan.

Tas vokietys da pora dzienu pabuvo su mumi, o paskui išvažavo. O paskui grįžo po kiek česo, tai viskų savo pasiėmė. Paskui mus pervežė in lenkų vietas prieg Vilniaus Žiezmaruose,

o paskui gyvenom Dainavos dvari prieg Vilniaus. Tynajus su kitom viecinėm gyveno šešios šeimynos iš mūs krašto. Tynajus kaimynai mus gudais vadzino. Sakė: „Seni lietuviai medžius sodzino, o repatriantai atvažiavį juos iškūrinu“. Jiem, vieciniam, mes užaiviai, tode nemylėj Lietuvos lietuviai, ba gi svecimi jiem žmonės buvom.

O paskui mano tėvas Pranas Liaukevičius Trakų apskritin dzyrbo, ale jam nepaciko ir prašėsi, kad pavelytų vėl grįzc, kur anksčiau buvo – in Dainavos dvarų. Dainavoj pamenu, kad gražus tynajus ir dzidelis dvaras, macyc iš tynajus rusus išvaikė, tode priėmė net 10 šaimynų. Tynajus upė plaukė, du prūdai, kap išlaidza vandenį, tai pylna žuvų, tai braidzojom ir gaudėm karpes, pamenu.

Paskui parvažovom prieg rubežo, palei savo Dusnyčios kaimų, mus atvežė prie rubežo netoli Galadusio ežero, apsigyvenom pas žmogų tokį, savo pažįstamų, ale ne giminaicį – Liaukevičių Antanų, ir laukėm, kol rusai nuvarys frontą toliau. Laukėm kadu išvys vokiečius, kad galėtum grįzc an savo. Nieko blogo negaliu sakyc an vokiečio, ba sargyba Dusnyčioj, košarai, jieį draugiški su mūs žmonėm buvo. Ateina vyriausias komendantas, jis iš Lietuvos parsinešis naminukės, suscinka mano dėdį Juozų, pasišaukia arcau ir sako „trinkėn“, o paskui klausia ką gėrė. Tas atsako „šnaps“. Tai gauna atsako – „gut“. Kitų syk suscikis vė pavaišina, neindavinėj ir nemylėj išdavikų ir išdavystės. Pamenu, kap sakydavo, kad Sainuosa buvo uždrausta skersc meitėlį, o kokias paskundė kaimynų, tai vokiečiai tep in smalino tam skundziku, kol tas pasakė: nežinau ir nematiau. Tode možnėj iš jų pasmokyc tvarkos. Da žinau, kap vokiečiai užėj, tai ėmė duoklas (žmoniškai), ale ne tep, kap rusai (be mieros). Vokiečiai inėjį kieman paprašis ir užmokės, o rusai užsukį nieko neklausį šaudu in vištas ir rankasi... Pamenu tokias

Liaukevičių šeima. Jaunesniojo sūnaus Juozo Pirmoji komunija

žydas Šmulkė ėj in Sainus, prisperka silkių – tai pirkom. Sykį, da tadu lopšin gulėjau, kap užėj žydas, aidamas iš Sainų, padavė mano tadu da mažukei mano tetai Stasei Popielių bulkutį ir pasakė: „Nešk vaikucu šitų bulkutį“.

Kainos seniau nežmoniškos buvo, o to prasto žmogelio darbas menkai vertas, ba būdavo, kap perdzien bulves pakasa, tai tep, kap an kilio cukro uždzyrbi, nor ne visai, ba uždarbis už dzienos bulvių kasimų ne per dzidelis, prieg to, da prieg kilio cukro raikeį damokėc 10 grošų.

Palei namus, ale da ne namo

Paskui, kap jau palaído mus grįžc, ca da buvo prūsai. Mes parvažiavom, palei savo kaimą, an rubežio su Len-

kiju, ant paco ažaro buvo pastatai. Prisimenu, kap prūsas vaikščioj su šunim dzideliais. Visi bijojos to prūso. Grįžau aš su savo tėvais. O dzieduliai su savo trejetu vaikų liko tenais. O mus atvežė prie rubežio netoli Galadusio ežero. Dusnyčios kaimi apsigyvenom pas žmogų tokį, pas kaimynų tokiu kap mūs pavardė, ale ne giminaicį – Liaukevičių Antanų, ir laukėm, kol rusai nuvaris frontų toliau.

Namie...

Grįžom namo cik po to, kap jau frontų nuvarė, ruduoj jau buvo, ale rugiai dar nekirsoci stovėj. Mūs namuose niekas negyveno, o mūs žemį naudojo kaimynas ir gerai, tai nor neužlaido žolėm. Kiemi cik stuba gynom sienom buvo likus. Viskas išnešta. Da svirnas buvo paliktas, tvartukai toki buvo likį. Kluono visai nebuvo. Kluono vieton cik žymė kur stovėjis. Mes prasgyvenom dėl to, kad mano tėvas mokėj samagonų vyrc ir varyc. O už jį daug kū galėj sutvarkyc. Daugelis važavo iš Seinų in Oleckų, ty an prūsų žemės raskdzinėj paliktų dalykų, ba pasitraukį vokiečiai savo gaspadarkose paliko maniežus, motorus, kuliamas, išilgines. Važiavo tų mašinų parsivaryc

daug kas, kici kūlė tynajus šalinėse paliktus javus, o grūdus maišuose vežėsi namo dėl sėklos, dėl myltų duonai. Jei ne tai, tai ca būtų badu daug kas išmiris.

Pokari

Pokari daug nemokyty, darė kūrsum, kad nor pasrašyc mokėt kožnas. Dusnyčion buvo mokykla pas Popelius (mano dėdį ir tetų), 4 skyrai buvo, tai suveinam kol kursų suaugusiem nēr, bovinamės, tai žiedukų dalinam. Tas Jurgis Skripkų ot mylėj šposyc, ot tai gerų pomecį turėj, galvon isidėjis, visko paminė, o ko nepaminė, tai pridėj nuog savį ir jau, būdavo kap cik jis ateis, tuoj apspintam mes ir kaimynų vaikai ir klausom, kap jis porina, tai mes vaikai apspintam ir klausom akis išvertį, ot mokėj kvaraba, pasakoc.... Dusnyčioj arci 30 šaimynų buvo, dvaras, žydai. Vienas žydas turėj dukterį ir sūnų. Gyveno palei Petrų Vilkelį (mano būsimų uošvį), gražiai sutarė po kaimynystei, draugavo. Tuom čės, kap vežė žydas, tai tas žydas prašė, kad mano uošvis – tadu bernu – kad žanytųsi su to žydo dukteru, cik tas Petras pasbijoj, kad gali ne cik tų žydu, ale visus aplink sušaudzyc.

Pirma nor buvo sunku, bet gyvenc lyg buvo daug vesaliau

Nedėlion prisranka jaunimo, nuveinam tai pas tų, tai pas kitų, o dar jau kitap – jau vienas kito neapstovi ir tankiai sako – kici laikai. Pac prislaikai.

Sykį sėdzim, sakom: „Tai kad grįžtų ciej metai, kur kadaise buvo, ot kap tadu buvo smagu...“ O tokias Rutkauskas nuklausis sako: „Te velniai tuos gerus česus! Valgyc neturėjau ko, likau be tėvų, vienas kap pirštas likau, tai vaikščiojau kitur usidzyrbc, raikeį sunkiai dzyrbc ir žiūrėc kad duonos nor būt.“

Cikrai buvo sunku, ale ir baisu... Tankiai pas mus vis vieni kiciem pasakoj ir pamenu, o man vis rodos lyg tai macytau, kap važiau per karų vokiečių karinyncas pro mūs

kolonijų. Buvo tokia balukė ir jis norėj apsisukc su užkrautu mašinu – sunkvežimiu. Važiavo atbulas ir inklimpo. Negalėj išvažiuoc. Ir ėjo po kaimų ieškoc kokių žmonių, kad kas padėtų ištraukc. O kaimi daug namų tuščių jau buvo likį, ba daugelis šeimynų išvažiavį, o kici palei Galadusio ažarų kranti bunkerin insikasį kavojosi, tušci perdėm namai ir kiemai buvo. Cik kap sykis tuom čėsu mano tetos (mamos seserys) kap sykis buvo troboj. O tas karinynkas užėj kieman, ale pamatis, kad stuba užrakyta, apsisukė ir jau ais kitur. Ale užloj mūs šuva. Kap nebūtai moteris cakava, kap cik šuva užloj, vienai mano tetai toj parūpo pažiūrėc per langų, ko tas šuva loja. O tas karinynkas tuom čės acigrįžo ir pamatė, kad lango uždengimas sukru-tėjo. Tep jis atėjo prieg durų ir belsc ėmė, liepė adaryc duris. Kap moteros adarė, liepė imc lopetas ir aic kasc. Kiek tai pakasė. Ir nevažiuoja. Mato nebus rodos. O netoli nuog namų visas pabalys buvo apaugis alksnukais. Tai macyc kap vyriškiu toptelėj kita mislis, nebi lydėj atgal tas mergas, o jaunos gražos, jaunesnė gražesnė tų insizūrėj, vyresnei liepia aic namo, toj neina, bagi kap sesuoj paliks seserį su prūsū, tai tas nieko nelaukis pykšc šautuvų pasėmis, toj užspiegė ir griuvo. Tadu jau ėmėsi tos jaunesnės. O toj nesiduoda, o kap nesiduoda, tai vėl šautuvą iš kišenės, paukšt in krūcinį, išprievartavo jau peršautų. Ir nuvėjo sau pas kitą žmogų, paėmė iš to mašinų ir ištraukė savo, nuvažiavo kap niekur nieko. Vyresnė gulėjo kraujuose iki kol vyrai an vakaro nuog ažaro grįždzinėdami išgirdo jos dejavimų, ba ji buvo cik pašauta. Nor kaimo vyrai girdėjo kap kas šovė ir spieгимų girdėjo. Da Popelis sakė tep iš lenkiško sako: „Tai matyt kokį šuniuką nušovė, tai tas ir spiegia“. Pareina vakari namo vyrai. Mato iš toli, kad durys adarytos. Nieko nėra. Aplinkui vaikščioja – nėra. Aina už stubos, už kluono... Girdzi, kad kas

dejuoja. Nuveina, žiūro, kad viena negyva, o Popelio žmona kap cik gyva. Paėmė, nuvežė in Lietuvų, tynajus daktaris lietuvys buvo ir jų išgydė. Da rusų stovėjo kariuomenė tuom čės. Po kari tas daktaris Gdanski dzyrbo. Tai buvo suscikį, mano teta už jo gerų širdžį sūrį tokį dzidelį buvo padarius jam. Ir klausė: „Ar prisimeni?“ O jis: „Mažai prisimenu, ba ligonių buvo galybė, o vais-tų neturėjom“.

O tos nušautos seserės, mano tetos, negalėj niekur vežc kavoc, ba gi prie Žagarų frontas laikės, neatveš plentu in Sainų kapines. Baisu kap šaudė. Rusų kiek, galybę jų Žagaruose sušaudė. Užminuota daug kur buvo. Tai jų pakasė palei namus, po tokiu medeliu, prie kelio. Kap jau frontas pasitraukė toliau, tai jų atkasė. Ale buvo praėjį sapcynios dzienos ir da vasara, karščis, gedo ir negeras kvapas. Susrinko jaunimas, kap atkasė, baisus dvokimas. Tas kūnas jau gedo. Moteros skepetom užsiden-gė būrnas, vyrai papirosus susisukį rūkė. Visi stovėjo, žiūrėjo, o dzviese atkasinėjo. Visi negali jau to kvapo

atlaikyc, o vienas vyras neturėjo nei papiroso, nei nieko, cik jos kūnų glaudė sau prieg krūcinės ir sakė: „Oj Stasiula Stasiula, ką jie tau padarė?“ Tai reiškia, kap myli žmogų, nesvarbu niekas. Paskui nuvežė in Sainų kapus, palaidoj su kunigu.

Mokėjo žmonės daug ką pacys pasdaryc, reikėjo gyvenc, nors visko trūko. Raikalingi kraučiai, šaučiai, kalviai.

Seniau arkliai labai reikalyngi, visur ar nuvažuoc, ar dzybc, inkinko arklius, kap pasistatėm ca, kur dabar, tai net Sainuose su arkliu daug kur ir savo žemėj ir kiciem mačinau, tai malkos parvežc, tai užarėc, akėc, o juos rai-kėj kauscyc, kad kanopos in akmenis nenubrigzty, kaustė kalvis Jonas Klimasara Sainuose ir prieg upės prie sano malūno. Prie koziarkės – kap tadu vadzino, nuog to, ba tynajus visi ožkas cik laikė, gyveno kitas kalvis Tidmanas, jis išmokino ir kitus, kad ir Ziuotų Popelių, irgi kalviauc. Sainuosa malūnas da ir kitas buvo ir kitoj pusėj cylvto irgi prieg upės.

(Bus daugiau)

Iš kairės: Juozas Grigutis, Jonas Liaukevičius ir Stasė Slavėnaitė seiniškių vaidinime „Žandarai“

LLD 2019 metų renginiai

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai (MSWiA), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai suteikus paramą pagal pateiktas paraiškas, Lenkijos lietuvių draugija (pati arba su kitomis įstaigomis) 2019 m. rengė ne tik kasmetinius renginius.

Kovo 3-4 d. Punsko LKN vyko respublikinė vaikų ir jaunimo teatrų apžiūra „**Šimtakojis**“. Apie renginį rašyta „Aušros“ 5 nr. 12–13 psl.

Kovo 21-ąją Seinų „Lietuvių namuose“ vyko **XXVIII vaikų teatrų festivalis „Raganė“** (surengė LLD ir Seinų „Lietuvių namai“). Pasirodė 9 vaikų teatrai iš mūsų krašto ir 2 iš Lietuvos. Apie festivalį rašyta „Aušros“ 7 nr. 10–12 psl.

Balandžio 6 d. Punsko LKN vyko „**Amerika pirtyje**“ 120-osios pirmojo viešo lietuviško vaidinimo metinės. Apie renginį rašyta „Aušros“ 8 nr. 10–11 psl.

Gegužės 19 d. vyko „**Vienybės gegužinė**“ – poezijos ir dainos mėgėjų renginys (rengė LLD Suvalkų skyrius), apie kurį rašyta „Suvalkiečio“ 2 nr. 26–27 psl.

Konkursai:

- Lietuvos istorijos konkursas vyko gegužės 14 d. Seinų „Lietuvių namuose“;
- dailiojo žodžio konkursas surengtas gegužės 17 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje;
- lietuvių kalbos ir literatūros konkursas pagrindinėms mokykloms vyko gegužės 23 d. Vidugirių mokykloje, o gimnazijoms – gegužės

25 d. Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje;

- Lietuvos geografijos konkursas vyko balandžio 31 d. Seinų „Lietuvių namuose“.

Apie konkursus rašyta „Aušros“ 11 nr. 16–19 psl. Konkursų laimėtojams birželio 6 d. surengta ekskursija į Lietuvą (apie ją rašyta „Aušros“ 12 nr. 18–19 psl.).

Birželio 22 d. Šilainėje vyko **Joninės** (rengė LLD ir LLEKD). Jose dalyvavo 3 mūsų krašto ansambliai ir 1 iš Lietuvos. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 13 nr. 12–14 psl.

Birželio 23 d. vyko **ansamblių sąskrydis** Burbiškiuose (rengė LLD ir Punsko LKN). Sąskrydyje dalyvavo 14 mūsų krašto ansamblių. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 13 nr. 18–19 psl.

Liepos 14 d. LLD Ščecino skyrius ir Punsko Dariaus ir Girėno mokykla surengė moksleivių **išvyką į Pščelniką prie Dariaus ir Girėno paminklo**. Apie tai rašyta „Aušros“ 14 nr. 12 psl.

Rugpjūčio 15 d. Punske vykusią **Žolinę** rengė Punsko valsčius, LLD, LLEKD, Punsko LKN. Apie šią šventę rašyta „Aušros“ 17 nr. 15–17 psl.

Spalio 31 d. Punsko LKN vyko **Vėlinių koncertas** „Sapnų tinkluos“, o lapkričio 3 d. Vėlinių koncertas „Sielų saloje“ surengtas „Lietuvių namuose“ Seinuose (rengė LLD,

Seinų „LN“, Punsko LKN). Apie tai rašyta „Aušros“ 21 nr. 16 psl. ir 22 nr. 12–13 psl.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija taip pat rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Aušrelė“, Jurgitos Batvinskienės knygos „Vidugiriai“ leidybą bei dalykinę LLD veiklą. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Suvalkietis“ leidybą. Tautos fondas parėmė „Aušros“ leidybą.

Nuoširdžiai dėkojame visiems rėmėjams. Be Jūsų paramos nebūtume galėję tiek nuveikti.

VIDUGIRIAI

*Širdis nesensta ir nežyla,
Jeigu ji turtinga ir dosni.
Lyg saulės spinduliuos sušyla,
Tie, kuriems gerumą dalini.*

*Devyni dešimtmečiai praėjo,
Širdy gerumo neužgniaužė.
Ir jis išsaugotas tarp vėjų,
Visus dar šildo, tarsi laužas..*

Garbingo jubiliejau proga mielą
Marytę Markevičienę iš Punksko,
gruodžio 27 d. švenčiančią savo gimtadienį,
karštai sveikina bei Dievo palaimos
linki

**Murauskai ir
krikšto dukra Birutė su šeima**

PARDUODU

keturių vietų karvių
melžimo aikštelę „Eglutė“
(Lietuva).

Tel. +370 861685711

*Šv. Kalėdų rytą išminčiams kelių žvaigždė nurodė.
Mums Dievas gyvas Duonoj ir Žody...*

Sveiki sulaukę šv. Kalėdų!
Dievo palaima tegul visada lydi Jus. Sveikatos,
ramybės ir sėkmės 2020-aisiais metais.
Lenkijos lietuvius sveikina ir gražių Kalėdų bei
laimingų Naujų metų linki

**mokytojai Irena ir Jeronimas Šalčiūnai
iš Marijampolės**

Sveikinu

Juliją Valinčienę-Pečiulytę iš Valinčių,
kuri gruodžio 17 d. šventė
70-ąjį gimtadienį.

*Gyvenimas nubėgo su vėjais žvarbiais,
Su ašarom ir tais tyliais vakarais.
O kurgi tu, jaunyste, pasilikai?
Gal kur siūbavo rūtos ir kvėpėjo jazminai.
Sustok, atsidusk ir tyliai atsakyk!
O Dieve, lyg tas viskas buvo šiandien.
Žinok, kad jau niekad os nebesugrįš.
O, Julija, miela, kodėl taip pravirkai,
Kad 70 metų prabėgo greitai ir nelauktai.
Neliūdėk, širdie,
Ir nelieki ašarų graudžių.
Gyvenimas yra vienintelis, vienas.
Džiaukis kiekviena diena ir mylėk.
70 metų gyvenimo dienos
Ėjo ir nuejo, nesvarbu kokios jos buvo.
O aš linkiu Tau tikrai sveikatos,
Dievo paguodos, daug džiaugsmo,
Ir užuojautos vaikų ir anūky.*

Kaimynė Teresė Janušonienė su šeima

**UAB „INRIM LT“
(Ežerėlio g. 39, Lazdijai)**

**superka juodojo ir
spalvotojo metalo laužą.**

Didesnį kiekį pasiimame patys.

Kaina už toną:
juodojo metalo 160–180 Eur,
skardos 120–140 Eur.

**Tel. +370 69830902,
+370 62496932**

Kalėdinis kryžiažodis

Gulsčiai:

1. Miesto parke auga Perkūno ąžuolas, į kurį trenkė dievaitis, supykęs, kad po žemaičių krikšto užgesinta čia degusi šventoji ugnis
3. 1414 m. Vytautas, grįždamas iš Žemaitijos į Vilnių, čia radęs senąją lietuvių šventyklą
6. Per miestą teka Strėva
8. Miestas, kadaise priklausęs kuršių Ceklio žemei
10. Netoliese veikia Lietuvos etnokosmologijos muziejus
11. Čia 1861 m. vyko pirmasis Lietuvoje darbininkų streikas
14. Žemaitijos sostinė
16. Šio miesto vardas arabiškos kilmės
18. Miestas išaugo iš čia 1511 m. pastatytos smuklės
19. Miestas minimas Maironio eilėraštyje
20. Čia 1843 m. pusdienį viešėjo Honorė de Balzakas, parašęs vienintelį laišką iš šio miesto
24. 1908 m. čia atidarytas kino teatras (pirmasis Lietuvos provincijoje)
25. Čia būta Skirsnemunės dvaro
26. Miesto atsiradimas siejamas su Skarulių dvaru
28. Čia gausu mineralinio vandens šaltinių
34. 1549 m. Žygimantas Augustas dovanoją Barborai Radvilaitei
36. Vardas minimas nuo XVI a. pradžios, vadintas ir Garduva
37. Čia vyksta kasmetinė Agurkų šventė
39. Minimas Stasio Žlibino dainoje
41. Čia palaidotas knygnešys Mykolas Padleckas
42. Čia stovi Anikė – vienintelė, atsukusi nugarą A. Hitleriui, kalbėjusiam iš balkono 1939 m.
43. Pasakojama, kad plotas, kur iškilo miestas, buvo apaugęs vinkšnėmis
44. Karalienė Bona vadino Naująja Valia
46. Čia nuo 2014 m. vasaros veikia Kristijono Donelaičio bažnyčia
47. Kryžiuočiai vadino Eregalle
48. Pasakojama, kad miestą pastatę 5 broliai dailidės tokia pavarde
49. Čia veikia vienintelis Lietuvoje motorinis keltas per Nemuną
50. Šiam miestui Žygimantas Augustas suteikė kunigaikštystės statusą
51. Čia vyksta žirgų lenktynės
52. Spėjama, kad vardas kilęs nuo turgaus dienos

Stačiai:

2. Kronikose rašoma, kad miestą įkūrusio kunigaikščio tėvai buvo Kukovaitis ir Pajauta
3. Čia Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas ir Livonijos ordino magistras sudarė taikos sutartį
4. Čia B. Sruoga rašė memuarus „Dievų miškas“
5. Iki XVII a. vadintas Dabikine
7. Vardas kilęs nuo vietovę valdžiusių Radvilų pavardės
9. Čia gimė knygos „Nepaslaptis tokia balta“ autorė
12. Čia 1892 m. per Velykas įžiebtos pirmosios Lietuvoje elektros lemputės
13. Anksčiau vadintas Skilandžiais
15. Čia gimė vienas įžymiausių Lietuvos operos solistų
17. Čia stūkso Mergos akmuo
21. Čia yra vienas didžiausių Europoje privačių Žiemos sodų
22. 1890–1894 m. čia gydytoju dirbo Vincas Kudirka
23. Pasakojama, kad kadaise čia gyvenusi žynė Vilkmergė
25. 1253 m. akte miestas vadinamas Garisda
27. Čia Napoleonas pirmą kartą Rusiją pavadino priešų
29. Miestas minimas viename Antano Baranausko kūrinyje
30. Buvusi Lietuvos sostinė
31. Sena jotvingių gyvenvietė, kurią pastatė Lietuvos didikas Eikša
32. Čia veikia Kalendorių muziejus
33. Čia 1785 m. įkurtos popieriaus dirbtuvės, vienos didžiausių to meto Lietuvoje
35. Kunigaikščiai Krošinskiai šį miestą valdė 200 metų
38. Miestą įkūrė Vilniaus vyskupas Jonas, kuris apsilankęs čia rado išlikusių pagonių, garbinusių Perkūną, ugnį, žalčius
40. Vietovardis kildinamas iš žodžio linkis – „dauba, slėnis“
42. Nuo 1781 m. čia veikė lankastro sistemos mokyklą, kurioje aukštesniųjų klasių mokiniai mokė jaunesniuosis
43. 1994 m. senamiestis įtrauktas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą
44. Čia gimė simfoninės uvertiūros „Kęstutis“ autorius
45. Šiame mieste yra anksčiau ilgiausias pasaulyje tiltas – per jį tekdamo keliauti net 13 dienų

Atsakymų lauksime iki 2020 m. sausio 31 d.

Prizas – 350 zlotų

Vardas	Pavardė
Adresas	
Tel. arba e. paštas	
Atsakymas	

Užpildytą kuponą iškirpti ir siųsti redakcijos adresu arba nuskenuoti ir siųsti e. paštu.

Siųsdami kryžiažodžio atsakymą, jūs sutinkate su taisyklėmis, kurios skelbiamos tinklalapyje www.e-ausra.pl.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19 U
20
21
22
23
24 A
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40